פסקי נדה

מנהגי בני
ספרד, אשכנז וחב"ד

פסקי הלכות וחילוקי מנהגים בין הקהילות השונות

מלוקט מאת:
מרן השלחן ערוך, רמ"א, שלחן ערוך הרב,
פסקי הצמח צדק, שבט הלוי, חוט שני,
הרב עובדיה יוסף, הרב מרדכי אליהו,
אבני שהם, טהרה כהלכה ועוד

על סדר הסימנים והסעיפים בשלחן ערוך

נערך על ידי הרב גל מיכאלי

מהדורה ראשונה רחובות תשפ"ו

הדפסה ראשונה
כולל "אור יעקב" רחובות תשפ"ו

מחבר:
הרב גל מיכאלי

הגהה הלכתית:
הרב יהודה ליב נחמנסון (חב"ד)
הרב משה יצחק עמר
הרב עמירם בן דוד (בני ספרד)

הגהה לשונית:
ר' אליהו בצלאל

עימוד ועיצוב כריכה:
קווי מתאר | 054.8429448

להערות:
gmichaelygal@gmail.com

להזמנות גדולות
ובירור על נקודות מכירה נוספות:
054-2393733

ניתן להשיג ב:

אופקים	052-6536732
אשדוד	055-6784471
ירושלים	052-5253767
חריש	053-5306078
לוד	058-7071995
נתניה	054-2031995
רבבה (שומרון)	052-4600874
רחובות	054-2393733

תוכן עניינים מפורט

הסכמות **9**

הוראות ללומד **15**

הקדמה **16**

פרק א: פרישה בעונת הוסת (סימן קפד) **21**

א. ממה פורשים / ב. נוטלת גלולות / ג. בדיקה בעונת הוסת - חודש והפלגה / ד. בדיקה בעונת הוסת - איך, מתי וכמה לבדוק / ה. לבישת לבנים בעונת הוסת / ו. בדיקה בעונת הוסת - עברה העונה ולא בדקה / ז. בדיקה בעונת הוסת - בדקה ואיבדה את העד / ח. רחיצה בעונת הוסת / ט. יוצא לדרך / י. מי נקרא יוצא לדרך / יא. אשה היוצאת לדרך / יב. ליל טבילה / יג. כלה בליל חופתה / יד. שאלת אשה בעונת הוסת / טו. שכחה עונת הוסת

פרק ב: חישוב עונת הוסת וקביעות וסתות (סימן קפט, קפד) **30**

א. עונת "אור זרוע" / ב. שיטת האביאסף / ג. עונת כרתי ופלתי (ושלחן ערוך הרב) / ד. שיטת הש"ך והחוו"ד בעונה בינונית / ה. סיכום עונות הפרישה למנהגים השונים / ו. חישוב וסת הפלגה (שיטת שלחן ערוך הרב) / ז. ספק באיזו עונה ראתה / ח. כתמים סמוך לוסת / ט. חשש וסתות בבדיקה פנימית / י. עונה בינונית באשה שרגילה לראות לאחר 31 יום / יא. בעלת וסת קבוע לפחות מ30 ימים, שלא ראתה בעת וסתה / יב. עונת החודש בראתה בל' לחודש, וחודש הבא חסר / יג. הפליגה חודשיים / יד. עקירת וסת בראיה מוקדמת / טו. האם וסת קצר עוקר וסת ארוך / טז. וסת שנעקר חוזר בפעם אחת / יז. בעלת וסת קבוע שהפסיקה ג' עונות / יח. עונה בינונית - האם נעקרת כשלא ראתה בה / יט. מעוברת או מניקה שראתה פעם אחת

פרק ג: טומאה וטהרה בדיבור (סימן קפה) **44**

א. האם צריכה לומר בפירוש שטבלה / ב. אמרה לבעלה בצחוק "אני טמאה" / ג. נזכרו באמצע תשמיש שעכשיו "עונת הוסת"

פרק ד: בדיקות לאחר הנישואין - בדיקות הרי"ף (סימן קפו) **46**

א. בדיקה לפני ואחרי תשמיש / ב. זמן הבדיקה / ג. בימים שלא רגילה לראות / ד. לא בדקו בתחילת הנישואין / ה. אופן הבדיקה / ו. בנישואים שניים / ז. הוחזקה שלא רואה, וראתה פעם אחת לאחר תשמיש / ח. לראות את הבדיקה שלפני / ט. מעוברת ומניקה

פרק ה: תלייה בפצע (סימן קפז) **52**

א. תליית הדם בפצע / ב. פצע שאינו ידוע אם מוציא דם / ג. פצע שידוע שמוציא דם / ד. רואה דם תמיד בצד מסויים בעד / ה. מרגישה כאב / ו. פציעה תוך הרחם / ז. תליית פצע בדם בתולים / ח. טחורים / ט. הפסק ובדיקות כשיש פצע

פרק ו: מראות דמים ופתיחת הרחם (סימן קפח)..... **61**

א. צבע חום / ב. צהוב כהה (זהב, גע"ל, שעווה) / ג. להורות לפרוש לאחר כתם טהור / ד. פתיחת הרחם מבחוץ / ה. גודל פתיחת הרחם

פרק ז: הרגשת פתיחת פי הרחם (סימן קצ)..... **65**

א. הרגשה שנפתח פי מקורה / ב. ברכה על טבילה / ג. עד מתי יכולה לבדוק / ד. בגד תחתון צמוד לגוף / ה. חזקה שאינה רואה / ו. מסולק דמים / ז. חשש לעונת הוסת / ח. הרגשת זעזוע הגוף או זיבת דבר לח

פרק ח: קינוח (סימן קצ)..... **69**

א. קינוח בנייר שאינו מקבל טומאה או צבעוני / ב. קינוח לאחר עשיית צרכים או תשמיש / ג. דבר שאינו מקבל טומאה שנישא על דבר המקבל טומאה

פרק ט: כתמים - גודל הכתם (סימן קצ)..... **73**

א. גודל ה"כגריס" בזמנינו / ב. כתם שחור פחות מכגריס / ג. ספק בכתם אם מטמא, ונאבד / ד. כתם גדול מאוד / ה. כתם על גופה / ו. כתם על בגדיה שמצרפו חוט דק / ז. כתם שבאמצעו מראה טהור / ח. בגד מקופל / ט. כתם שודאי בא מגופה

פרק י: כתם על צבעוני ואינו מקבל טומאה (סימן קצ)..... **79**

מקבל טומאה א. מקבל טומאה מדרבנן / ב. דבר שאינו מקבל טומאה שנישא על דבר המקבל טומאה / ג. נייר / ד. מגבון לח / ה. פד ותחתונית / ו. ניילון וסינטטי / ז. אסלה (ודבר המחובר לקרקע) / ח. מים / ט. צואה / י. מי רגליים / **צבעוני** יא. צבעים בהירים / יב. פסים / יג. עבר מצבעוני ללבן

פרק יא: כתמים בזמנינו (סימן קצ)..... **85**

א. כתם בבגדי האיש / ב. כתם על בגד עליון כשיש בגד תחתון צמוד לגוף / ג. נמצא כתם על הסדין / ד. מראה על עד בדיקה / ה. קינוח לאחר תשמיש / ו. כתם על בגד שאינו בדוק

פרק יב: דם במי רגליים (סימן קצא)..... **90**

פרק יג: דיני כלה דם חימוד (סימן קצב)..... **92**

א. הפסק וכמות הבדיקות בזמנינו / ב. זקנה, מעוברת ומניקה / ג. בדיקות בין הז' נקים לחופה / ד. הקדמת הז' נקיים - חומרא לחב"ד / ה. לא קיימו בעילת מצוה / ו. חתונה שנדחתה

פרק יד: חופת נדה וכלה שראתה דם (סימן קצב)..... **97**

א. באיזה מקרים מותר להתייחד אף על פי שהכלה נדה / ב. ראתה דם קודם שקיימו בעילת מצווה / ג. דיני ייחוד אחר חופת נדה / ד. דגשים בחופת נדה / ה. עונת וסתה בליל חופתה

פרק טו: דם בתולים (סימן קצג) **103**

א. לא גמר ביאתו (הערה) ולא ראתה דם / ב. מתי נאסר בגמר ביאתו / ג. בעילה שניה / ד. הוסרו בתוליה / ה. הוסרו בתוליה על ידי טיפול רפואי, האם צריכה ז' נקיים / ו. דינים שונים / ז. ברכת "אשר צג"

פרק טז: יולדת (סימן קצד) **108**

א. טבילה בתוך 40 ימים לזכר ו80 ימים לנקבה לבני אשכנז / ב. לברך על טבילה ב'דם טוהר' / ג. פרישה ליל 41 ו81 / ד. הפילה בתחילת ההריון / ה. זירוז לידה / ו. מתי נאסרים במהלך הלידה / ז. נוכחות הבעל בחדר לידה

פרק יז: הרחקות - דינים כלליים וטיול (סימן קצה) **115**

א. מראה מסופק / ב. דיבור וקלות ראש / ג. בושם / ד. לשחק משחקים / ה. קול זמר (שירה) / ו. רגליים גלויות / ז. שיער ראשה גלוי / ח. מתנה / ט. הליכה תחת מטריה אחת, קריאה בספר אחד / י. **נסיעה לטיול** / יא. נסיעה לטיול לבני ספרד / יב. טיול רגלי / **שונות** יג. כניסה לבית עלמין / יד. הסתכלות בעת הגבהת התורה / טו. הכותל המערבי

פרק יח: הרחקות - נגיעה והעברת חפץ (סימן קצה) **124**

תינוק א. להעביר תינוק בוגר מיד ליד / ב. לנקש ולהאכיל תינוק שביד אשתו נדה / ג. ללכת עם ילד יד ביד / ד. קוואטר (מביא את התינוק בברית) / ה. הרמת עגלה ביחד / **מגע והעברת חפץ** ו. זריקה / ז. נגיעת בגדיו בבגדיה / ח. נגיעה ונתינה בחפץ שבידה - תיק, סל, שקית / ט. נגיעה בחפץ שנוגעת בו, הנחת חפץ בעגלה שדוחפת / י. להקל בהעברת חפץ במקום בושה / יא. הכנת כלי לרחיצה

פרק יט: אכילה ושתיה יחד (סימן קצה) **130**

היכר א. היכר באכילת עראי / ב. אוכלים ביחד עם אנשים אחרים / ג. אכילה שלא ליד שלחן - נסיעה, פיקניק / ד. מה מועיל כהיכר / ה. גודל וגובה ההיכר / ו. מיקום ההיכר (ביניהם) / ז. להודיע זה לזה על ההיכר / ח. החלפת מקום קבוע כהיכר / ט. שלחן גדול / י. אכילה מקערה אחת / יא. אכילה יחד ביום השביעי / **שיורי מאכל ומשקה** יב. שיורי מאכל לבני ספרד / יג. שיורי מאכל - לקחה קצת מצלחת או שקית גדולה / יד. שיורי כוסה / טו. שיורי כוסה - הוסיפו משקה בכוס ששתתה / טז. לשתות משיורי כוסה כשמסובבת פניה / יז. העברה לכלי אחר במאכל מוצק / יח. **מזיגה והושטת יין, משקים ומאכלים** / יט. מזיגת והושטת שאר מאכלים ומשקים שאינם יין / כ. להגיש בלבד ללא מזיגה לפניו / כא. מזיגת היין מהבקבוק לכוס בפניו / כב. מזיגת תבשיל (או שאר משקה שאינו יין) לפניו / כג. החזרת פניו שמוזגת / כד. **שליחת כוס** / כה. שליחת כוס בשאר משקים חשובים / כו. כיצד לעשות בכוס של קידוש

פרק כ: הרחקות - ישיבה, שכיבה, מיטות (סימן קצה) **141**

ישיבה ושכיבה על מיטות א. ישיבת הבעל מיטת האשה / ב. ישיבה ושכיבה על מיטתה כשאינה בעיר / ג. ישיבת ושכיבת האשה על מיטת הבעל / ד. שכיבה על מיטתה - הלכות שונות / **הרחקה**

בין המיטות ה. כמה צריך להרחיק בין המיטות / ו. מיטות בצורת אות "ר" או ראש כנגד ראש או רגליים / ז. מיטות מופרדות שמחוברות בראשן / **הצעת המיטות** ט. סידור המזרן, שמיכות, כריות / י. סידור הבית / יא. הצעת מיטת האשה בפניה / יב. הפיכת פנים / יג. סידור והצעת השלחן / **ישיבה על ספסל המתנדנד ביחד** יד. ספסל המתנדנד לבני ספרד / טו. ספסל המתנדנד - אדם או חפץ ביניהם / טז. נסיעה באוטובוס

פרק כא: הרחקות - חולה (סימן קצה) 148

א. כשהבעל חולה / ב. נגיעה על ידי בגד או כפפות / ג. מזיגת הכוס והגשת שתיה ומאכלים / ד. רחיצה והצעת המיטה / ה. כשהאשה חולה / ו. רחיצה / ז. רופאים

פרק כב: הפסק טהרה - רחיצה ולבישת לבנים (סימן קצו) 152

א. רחיצה קודם הפסק טהרה / ב. הרחקת הרחיצה מהפסק טהרה / ג. רחיצה בזמנים שונים / ד. מנהג בני ספרד בלבישת לבנים / ה. הצעת סדינים לבנים בזמנינו / ו. לבישת צבעונים בז' נקיים

פרק כג: בדיקות - אופן הבדיקה וסוג העד (סימן קצו) 157

אופן הבדיקה א. עומק הבדיקה / ב. צורת הבדיקה / ג. נובה רינג / ד. וגיניזמוס / ה. **פצע - הפסק ובדיקות** / ו. **סוג העד** / ז. גודל העד / ח. נייר / ט. צמר גפן / י. בד סינטטי / יא. טמפון / יב. תחבושת גזה / יג. בדיקה באצבע / יד. עד צבוע בשעת הדחק כשאין לבן / טו. הרטבת עד הבדיקה / טז. **עד בדיקה שאבד**

פרק כד: הלכות הפסק טהרה ומוך דחוק (סימן קצו) 167

זמן א. זמן הפסק הטהרה לכתחילה, ובדיעבד שלא ראתה דם באותו יום / ב. הפסק טהרה ביום בו התחילה לראות / ג. הפסק טהרה ביום שסיימה לראות בו דם / ד. הפסק לאחר שקיעה / ה. התפללה ערבית, הדליקה נרות, קיבלה שבת / ו. **מוך דחוק** בשעת הדחק / ז. כמה זמן להניח את המוך דחוק / ח. עשתה מוך דחוק בלבד / ט. יציאה בשבת במקום שאין עירוב, עם מוך דחוק / י. כוונה

פרק כה: ז' נקיים (סימן קצו) 175

א. זמן הבדיקות / ב. בדיקת הבגד התחתון הצמוד לגוף / ג. **כמות הבדיקות** / ד. מורגלת בכתמים, מתקשה לבדוק בכל יום / ה. שלישי ושביעי / ו. שלישי-שביעי-תשיעי, ראשון-שלישי-שמיני, בדקה כל הימים חוץ משביעי / ז. בדיקה אחת בלבד בדיעבד / ח. בדיקה אחת ביושבת על כתם / ט. בדקה ראשון ושביעי, ואחת מהן בין השמשות / י. בדיקת לילה באחד מהימים - החשבת מוך דחוק כבדיקת ראשון / יא. הסיחה דעת מהספירה / יב. רחיצה בז' נקיים / יג. ספק ביום הז' נקיים / יד. ספירה בפה / טו. בדיקות ולבנים כשמרחיקה את הז' נקיים מהטבילה / טז. תליית כתם בפצע בג' ימים ראשונים

פרק כו: המתנת ד' או ה' ימים, ודין פולטת שכבת זרע (סימן קצו) 185

א. לא שימשו מיטתם (גזירת לא שמשה אטו (שמא) שמשה) / ב. כמות ימי ההמתנה (גזרה שמא שמשו בין השמשות) / ג. בדיעבד לבני אשכנז / ד. ראתה כתם / ה. בעלה לא בעיר ולא שימשו / ו. ראתה או שימשו בבין השמשות / ז. כלה / ח. נסעה מארה"ב לארץ ישראל / ט. מתי אפשר להקדים את ספירת ה' הימים / י. הפלטת הזרע / יא. רחיצה לאחר תשמיש / יב. שימשו תוך כדי הז' נקיים - בדיקות

פרק כז: זמן הטבילה (סימן קצז) 196

א. טבילה בליל שבת כשהטבילה לא בזמנה / ב. טבילה במוצאי שבת שלא בזמנה / ג. טבילה ביום טוב שלא בזמנה / ד. טבילה בליל שבת ויום טוב במים חמים / ה. טבילת האשה כשהבעל לא נמצא / ו. ימים שלא טובלים בהם / ז. שעת הטבילה / ח. טבילה בבין השמשות / ט. טבילה ביום השמיני ואילך במקום אונס / י. לטבול ביום השביעי ולחזור לביתה בלילה / יא. לטבול ביום השביעי במקום אונס / יב. טבילת כלה ביום השביעי / יג. טבלה ביום השביעי בדיעבד

פרק כח: חציצה (סימן קצח) 205

כללים א. הקפדה - רוב בני אדם מקפידים והיא לא / ב. הקפדה - היא מקפידה ורוב בני אדם לא / ג. מיעוט שאינה מקפידה / ד. חציצה רפויה שמקפידה עליה / ה. **נוי** - איפור, אודם, לק / ו. "חזותא" - צבע, רושם, לכלוך, חינה, כתם, דיו, קעקוע / **שיער** ז. חציצה בשיער / ח. הסרת שיער / ט. תוספות שיער / י. פיאה לכיסוי קרחת / יא. שערות שעתידות לנשור / יב. ריסים מלאכותיים / יג. עדשות מגע / יד. פצע, גלד ודם יבש / טו. שלפוחית, בועה, מוגלה, יבלת / טז. עור יבש, עור שנקלף, רצועות עור, קשקשים / יז. פצעי בגרות / יח. גבס / יט. משחה, קרם ושמן / כ. תחבושת אלסטית / כא. מדבקה למניעת הריון / כב. קוץ / כג. תפרים שאינם נמסים מאליהם / כד. תפרים שנמסים מאליהם / כה. טיט, בוץ, ודברים לחים שעל גופה / כו. טבעת, עגיל, צמיד, שרשרת / כז. נובה רינג / כח. סתימה בשיניים / כט. כינים

פרק כט: חציצה - צפרניים (סימן קצח) 226

א. קציצת הצפרניים / ב. מקרים שונים שלא יכולה לקצוץ / ג. נמצא לכלוך תחת הצפורן בזמנינו / ד. אשה שלא רוצה לקצוץ צפרניה, גידול צפרניים, בניית צפרניים, לק, לק ג'ל / ה. צפרני הרגליים / ו. שכחה לקצוץ צפרניה קודם שבת ויום טוב / ז. קציצת צפרניים בזמנים שונים / ח. צפורן שנחתכה

פרק ל: פרטים שונים בטבילה (סימן קצח) 233

א. צורת הטבילה / ב. גובה המקווה / ג. בלנית, אשה שרואה אותה טובלת / ד. כוונה בטבילה / ה. לרחוץ אחרי הטבילה / ו. הסתרת הטבילה / ז. מיד לאחרי הטבילה / ח. טבילה בבגד רחב / ט. אשה שצריכה סיוע בטבילתה, בעלי מוגבלויות / י. נתינת יד לטובלת / יא. טבילה על גבי כלים

פרק לא: טבילה בים (נספח) **242**

א. החששות בטבילה בים / ב. על מה יש להקפיד בטבילה בים

פרק לב: חפיפה והכנה לטבילה (סימן קצט, קצח) **245**

א. התעסקות בדברים החוצצים ביום הטבילה / ב. אכילת בשר ועוף ביום הטבילה / ג. בשר טחון / ד. כבד, מוח שבעצמות / ה. דברים שנתפסים בשיניים (פופקורן וכו') / ו. מתי מותר לאכול בשר ביום הטבילה / ז. **עיון וחפיפה** / ח. רחיצת השיער והגוף / ט. מנהג עשיית אמבטיה / י. סירוק השיער / יא. נקיון השיניים / יב. אכילה בין חפיפה לטבילה / יג. עשיית צרכים קודם הטבילה / יד. נקיון האף והאוזן / טו. שהות בחפיפה / טז. **זמן החפיפה** / יז. טבילה בליל שבת או בליל יום טוב / יח. לא עשתה חפיפה קודם השבת / יט. טבילה במוצאי שבת או מוצאי יום טוב / כ. טבילה בליל שבת או ליל יום טוב, שקודם לכן היה יום טוב או שבת / כא. טבילה במוצאי ט' באב או סיום אבלות / כב. טבלה ונמצא עליה חציצה לאחר הטבילה / כג. טבלה ומצאה בשר בין שינייה

פרק לג: ברכת הטבילה (סימן ל) **259**

א. מתי מברכת למעשה / ב. ברכה במקוואות שלנו / ג. כיסוי הגוף בשעת הברכה / ד. כיסוי הראש בשעת הברכה / ה. כמות הטבילות / ו. "יהי רצון" לאחר הטבילה / ז. ברכת הטבילה בשבת / ח. ברכת שהחיינו בפעם הראשונה / ט. ברכה בטבילה שאינה מחוייבת מהדין או ספק / י. תפילת "לשם יחוד" קודם הטבילה

נספח: מכתבי הלכה **267**

קלמן מאיר בר
הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

Kalman Meir Ber
The Chief Rabbi of Israel
President of the Chief Rabbinic Council

בס"ד, ח' שבט תשפ"ו
448/פ"ו

<u>מכתב ברכה</u>

ספר "**פסקי נדה**" שנכתב ע"י הרה"ג **גל מיכאלי** שליט"א, ריכוז פסקי הלכות נדה וטהרה הלכה למעשה. מטרת החיבור לבאר ולפרש את דברי הפוסקים שמפיהם אנו חיים, ולהורות ההלכות למעשה של גדולי הדורות.

מובא בספר פלא יועץ ספרו של רבנו אלעזר פאפו זצ"ל "כמה טובה עשו לנו בעלי אסופות רבותינו הקדושים אשר בכל דור ודור זכו וזיכו את הרבים... שאלמלא הם נשתכחה תורה מישראל, ובפרט אנן, דור יתום, יתמי דיתמי, אשר טרדות הזמן רבו עלינו.. ודעתנו קצרה, ואם נבוא ללמוד ספרים הרבה אין קץ, ומי הוא אשר תשיג ידו להיות כל הספרים נמצאים אצלו אבל ע"י האסופות נוכל לצאת מעט ידי חובתנו" (ע"ע אסופה)

מצות הטהרה אינה רק טהרה הגופנית אלא זו טהרה רוחנית, כפי שאמר רבי עקיבא (משנה יומא פ"ח ט) "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים שנאמר 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם' (יחזקאל לו כה) ואומר 'מקוה ישראל ה' (ירמיה יז יג) מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל".

השכיל המחבר להביא את עיקרי ההלכה בסגנון צח ובהיר ויעודו לכלל הציבור, ויפה פרט חילוקי הנהגות בין הקהילות השונות, כדי שספריו יהיה שווה לכל נפש.

מובא בספר אור צדיקים (ס' כ"ד אות צ"ט) ספרו של מהר"מ פאפירוש: "חייב אדם ללמוד עם בני ביתו דיני נידה", ובשו"ת השיב משה (ס' מ"ד) הוסיף שלמרות שהלכות אלו בדרך כלל מקבלות הבת מן האם עדיין ישנה חובה "להזהיר בדינים אלו ברבים ויזהירו איש לאשתו".

אברך את המחבר שספרו יסייע לכל מי שעוסקים בנושאים אלו לרבנים, למורי ההוראה, למדריכי החתנים והכלות, ובזכות זה תרבה הטהרה והקדושה בישראל.

בברכת התורה,

קלמן מאיר בר
הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion
Council of Torah Sages
Jerusalem

יצחק יוסף
הראשון לציון
מועצת חכמי התורה
ירושלים

בס"ד, כ"ה ניסן תשפ"ו, 326/פ"ו

דברי ברכה

הובא לפני גליונות הספר **"פסקי נדה"** - על הלכות טהרה, המסודר לפסקי בני ספרד, בני אשכנז, וחב"ד, מעשה ידיו להתפאר של היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, לילה כיום יאיר כחשכה כאורה, יראת ה' היא אוצרו, ועליו יציץ נזרו, שמן תורק שמו, כש"ת, רבי **גל מיכאלי** שליט"א.

ומפאת קוצר הזמן לא יכולתי לעבור על גליונות הספר, רק ראיתי שסידר וערך את כל שיטות פוסקי זמנינו לפי סדר העניינים, עם כל הפרטים הנוגעים למעשה, והוא ממש אוצר בלום בפרט בעניינים הנוגעים למעשה. ולפעלא טבא אמינא איישר חיליה לאורייתא, כי בוודאי יש תועלת מרובה בקיבוץ וסידור כל השיטות במדויק, ולהורות לכל שואל כמנהגי אבותיו, ושלא כמנהג איזה חכם בבני ברק, שהיה אומר כל מי שבא לשאול אותי הרי הוא נהפך לאשכנזי, ולכן היה מרבה להחמיר גם על בני ספרד, על פי סברא מחודשת ותמוהה שבדה לו מליבו כנ"ל, כאילו השואל אותו נהפך לאשכנזי. *

ולא נצרכה אלא לברכה, יהי רצון שיפוצו מעיינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה ברוב עוז ותעצומות, ויזכה לברך על המוגמר ולחבר עוד חיבורים טובים ומועילים מתוך נחת ושלווה וסייעתא דשמיא.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון

הלשכה: ישיבת חזון עובדיה ירושלים | טל': 02-5378010, פקס: 02-5377748
The office: Yeshivat Hazon Ovadya Jerusalem, Israel | Tel: 02-5378010, Fax: 02-5377748
דוא"ל: lishkatmaran@gmail.com

* ראה מכתבי הלכה שבסוף הספר

David Yosef
The Rishon Lezion Cheif Rabbi of Israel
President of the Great Rabbinical Court

דוד יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

ב"ה, ג' שבט. תשפ"ו לפ"ק

דברי ברכה

הובאו לפני גליונות הספר **"פסקי נדה"**, מעשה ידי היקר והנעלה, אוצר כלי חמדה, שוקד באהלה של תורה, לילה כיום יאיר כחשכה כאורה, כש"ת הרב ר' **גל מיכאלי** שליט"א.

בעברי בין בתריו, ראיתי שליקט וסידר הלכות טהרת המשפחה לפי המנהגים השונים, בשפה ברורה ונעימה, והן אמת שיש ללמוד הלכה בעיון הדברים במקורותיהם, אמנם ספר זה נועד בעיקר לסייע ללומדים שאין עיתותם בידם לעיין בעיקרי פסקי ההלכה למעשה, שיוכלו לדעת את הדעות בזה, וזכות הרבים תלויה בו. אזכרה ימים מקדם עת זכיתי ללמוד עם אאמו"ר מרן רשכבה"ג רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל את כל הלכות נדה בעיון רב, ולא זזה ידי מתחת ידו בכל משך כתיבת ספר טהרת הבית. ולכן דבר חשוב ויפה עשה המחבר להביא בפני כל מעיין את פסקיו ודעתו של אאמו"ר מרן זצוק"ל עמוד ההוראה שעליו נשען כל בית ישראל, ואשר הינם מושתתים על יסוד פסקי מרן הבית יוסף זיע"א, שכלל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם לעדות בני המזרח והמערב, קיבלו עליהם הוראותיו, בכל אשר יאמר כי הוא זה. ואין רשות להורות הוראה שלא כדבריו, וכמו שכתבו כן הפוסקים.

וחנני לברך את הרב המחבר שליט"א שיזכה להמשיך ולהפיץ מעיינותיו חוצה, ויחבר עוד חיבורים נפלאים ומועילים לזכות את הרבים, להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך שלום ושלוה, עושר וכבוד וכל טוב, אמן.

בברכת התורה

דוד יוסף

דוד יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בית הרבנות הראשית | רחוב אהליאב 5, ירושלים, ת.ד. 36016, מיקוד 9446778 | טל: 02-5313190 | פקס: 02-5371305
The Chief Rabbinate House, 5 Aholiav St., Jerusalem 9446778, Israel, P.O.B. 36016 | Tel. 02-5313190 | Fax. 02-5371305
E-mail: rabbis@rab.gov.il :דוא"ל

מוסדות "יאור יעקב - אור זרוע" בארץ ישראל
רח' שבתאי 1. רחובות 76552

בה טוב בשבט, תהא שנת פרות וברכה בעבדה.

לכבוד

ידידי הרב ש משלמי שלומא

משלוח ברכה בעלי אחר ועלך

רחובות.

בקשתך בבי, עיינתי מעט במכתבך, פסקי זבה" עם כל הכבוד שעיינתי בו, הרוב מוסכל על מה
שכתבת בפרק בכל אותה ה' בעיקר בסוגיה בשאלה שהתעלם ולא נמצא בדבריהם:
הנה בשורש וכלל את אבהכל סומן קפ"ו בקונטרס אחרון אות ת, כתב בתוך דבריו שם
וצה לשונו: "לפי שאסור לאשה לעמוד בזמן טומאתם אפילו אין בעלה עליה".
וראה שם מה שכתבתי עוד בזה בקונטרס שיחות בבך זך (מאוד 23) בהערה שם.
ולכן בנשא בבי, הנה אולם שבדורנו רבים הם ספרי ההשפעה בכל התחומים בכלל,
ובדיני זבה בפרט, בכל בשאלה בשורש, ובמן בתפורך הנה על השאלה, כדלהלן:
א. הנה כתבה בשמן קלה ובקלות ומפשים בה מה שאומרים מובלעים בשפה בהלכה:
ב. הנה עיקר לפי סדר סומן השלם מתך, ומתוך בעיקר בעניינים השכיחים והמעשיים למעשה.
ג. ושבו מעט במעט לכל התחומים: לטהרות, תשבושים, וספרדים, ובדגש על מנהגי תבך
תשך בזמן הבבדים למקורותם.

ואולם שעיני בבאו ובאו, לגבי הסכמם לספרי הלכה ומנהג, אבל כמו שכבר בה בדומה
שקבלו לפי, לכן הנני מבקשו ומתבקו שיפנו מעיניהם
התעבה, הן בקרה לעומת, ההלכה והן בקרת עמך ושאלת,
ויצבה להוסיף קדושה וטהרה בכל בית ושפעת הקדושה. אכי"ר.

מוסדות
אור יעקב אור זרוע
בארץ ישראל

מקוים ומבקדן
שושן לנקרי

מס' עמותה 580030880. טל': 08-9455006 למכתבים – שבתי 1 רחובות

YEHUDA LEIB NACHMANSON
Head of Beit Hora'ah Ve'eleh HaMishpatim'
Author of the books: Lev HaShabbat, Dinei Iter, Tzohar HaMishpat, Shu"t HaShluchim, Sheykadesh Atzmo

יהודה ליב נחמנסון
ראש בית ההוראה 'ואלה המשפטים'
ומח"ס לב השבת, דיני איטר, צהר המשפט
שו"ת השלוחים, שיקדש עצמו

ב"ה י' שבט ה'תשפ"ו

מכתב ברכה

לידידי הרה"ח מו"ה **גל** שי' **מיכאלי** הי"ו

שלום וברכה!

בנועם קיבלתי תכריך כתביו **פסקי נדה**, מנהגי בני ספרד, אשכנז וחב"ד בהלכות נדה. עברתי על כולו ובפרט על ההלכות למנהג חב"ד, הספר ערוך בטוב טעם ודעת ומיועד הן לאברכים שרוצים לידע המעשה אשר יעשון אחר הלימוד בעיון בטור ושלחן ערוך, והן לבעלי בתים שאין עיתותיהם בידיהם לעיין בעומק הסוגיות. *

ודבר גדול עשה ידידי לכתוב בשפה ברורה וקצרה הלכות הנצרכות בעניינים החשובים לטהרת הבית וקדושתו, ואמינא לפעלא טבא איישר, וברכתי שיוסיף עוד כהנה וכהנה להגביר חיילים לתורה ולטהרה, מתוך מנוחת הנפש ושלוה, וירחיב ה' גבולו בתלמידים כמשאת נפשו, מתוך נחת והרחבה.

הכותב וחותם לכבוד התורה ועמליה

יהודה ליב נחמנסון

* ראה מכתבי הלכה שבסוף הספר

ב״ה

מנחם מענדל גלוכובסקי
רב קהילת חב״ד ומרכז העיר רחובות
וחבר בי״ד רבני חב״ד באה״ק

ר״ח סיון ה׳תשפ״ו

שמחתי בראותי עלים מהחיבור היקר ״פסקי נדה״ שערך האברך היקר הרה״ח ר׳ **גל מיכאלי** שי׳, רב ומשגיח בכולל ״אור יעקב״ ברחובות, וכו׳ פסקי הלכות וחילוקי מנהגים מפסקי רבותינו נשיאינו אדמו״ר הזקן והצמח צדק ועוד פוסקים. מצאתי כי דבריו כתובים בטוב טעם ודעת וניכר שיגע רבות בהכנת הספר.

אברך את המחבר, שיזכה להפיץ מעיינותיו חוצה, ויהי רצון שיתקבל ספרו בבבי-מדרשא בחשואות חן, ורבים יאותו לאורו, וזכות הרבים תעמוד לו עד עולם, ויזכה להרבות טהרה וקדושה והלכה ברורה בעם ישראל.

בכבוד רב,

הרב מנחם מענדל גלוכובסקי

הוראות ללומד

פרטי ההלכה **בגוף הסעיף** מיועדים בעיקר ללומדים שרגילים בספרי הלכה, ושם מצויין כל ספר לפי שמו.

בסיום ההלכה ישנו **סיכום למעשה**, ובו תמצית הדין, וחלק זה מיועד גם למי שלא רגיל בספרי הלכה, שם צויין שם הפוסק או כפי המקובל לכנותו, ולא לפי שם ספרו בהכרח.

בסיכום ההלכה אם ישנם חילוקי מנהגים למעשה בין הקהילות חילקנו את ההלכה "לבני ספרד", "לבני אשכנז" ו"לחב"ד", וגם בתוכם ציינו את הפוסקים השונים (וכשלא נכתב מנהג חב"ד בפני עצמו, דינם כבני אשכנז). **כשאין חילוקים בין הקהילות** אלא רק מחלוקת הפוסקים למעשה, כתבנו בסתם את ההלכה, וציינו שרב פלוני פוסק כך ורב אלמוני פוסק כך, ומשמעות הדברים היא שפסיקתו היא לכל העדות.

השתדלנו לא להוסיף כלל דברים מעצמינו, אולם במקומות מעטים שהדבר היה נצרך, הוספנו הבהרות שראינו לנכון בסוגריים מרובעים: [...].

הכתיבה היא על פי סדר סימני השלחן ערוך והסעיפים, והנידונים המסתעפים מהם. לעיתים העברנו הלכה ממקומה בשלחן ערוך (ובאופן חד פעמי סימן שלם, קפט - לפרק שני), על פי ראות עינינו לשייכות העניין. בראש הפרק מצויין הסימן בו הוא עוסק, ובכל סעיף מצויין הסעיף בשלחן ערוך שעליו הנידון.

הקדמה

יש לקרוא את ההקדמה קודם הלימוד בספר, בפרט את הפסקה "כלל חשוב ביותר!".

חיבור זה מיועד לשמש כנספח יחד עם לימוד השלחן ערוך או ספר הלכות נדה אחר, ואינו מציג את כל הלכות נדה מראשיתם לסופם, על כן לא פירטנו כאן את כל הדינים הפשוטים הכתובים בשלחן ערוך ושווים בכל הפוסקים. חיבור זה נועד להציג את הפסיקה הלכה למעשה הנוהגת בקהילות השונות על פי פוסקי זמנינו. אין מטרתו לחדש ולהכריע במחלוקות השונות, אלא להציג את המקובל לנהוג בקהילות ישראל, ובכך לשמש לעזר וסיוע לכל אחד לדעת את המעשה אשר יעשון. ליקטנו בכל הנושאים העכשוויים את הדעות השונות מפוסקי זמנינו ואת הדברים השנויים במחלוקת. ובכל דבר הדגשנו את ההלכה למעשה ל**בני ספרד**, **בני אשכנז**, ו**חב"ד**.

קהל היעד שאותו ישמש חיבור זה רחב הוא, החל מ**אברכים** ולומדים שעוסקים בהלכות נדה, שהלימוד בבית יוסף, שלחן ערוך ונושאי כליו אינו מספיק כדי לדעת הלכה למעשה מה יש לנהוג, ועל ידי חיבור זה יוכלו להשלים את קומת הלימוד שלהם בפן המעשי והפרקטי. ל**מורי הוראה** שכבר בקיאים בהלכה, ולעיתים רבות יודעים את הנהוג בקהילתם ולפי פסיקתם, אך את הנהוג הלכה למעשה בקהילות אחרות אינם יודעים ואין עיתותם (או ספריהם) בידם לעיין מה נוהגים בקהילות אחרות, ולפעמים נשאלים מבן עדה אחרת ויש להורות לו על פי מנהגו, ובחיבור זה ימצאו את הפסיקה המעשית לדעות השונות, וכן לסיבה נוספת שתתבאר בהמשך. ל**מדריכי חתנים וכלות** שלומדים לרוב כפי פסיקה מסויימת, אך לעיתים לומדים אצלם בני עדה אחרת, ויוכלו להיעזר בחיבור זה. וכלה ב**לומדים** שונים שלומדים מספר כל שהוא הלכות נדה, ובאותו הספר הרי לומדים רק את שיטת מחבר הספר, ואינם יודעים מה פוסקים בני עדה אחרת או האם יש דעות שונות בדין זה. אף שבספרים מסויימים מציינים גם את הדעות השונות, מכל מקום הנוהגים כאותם דעות יראו נכוחה שאין הספר דואג לרדת לעומק הפסיקה של בני העדה השניה. על כן בצירוף קונטרס זה, יוכל הלומד ללמוד בכל ספר בהלכות נדה שיבחר, ולראות מה פסקו פוסקי העדות השונות בספריהם הלכה למעשה לשיטתם.

כלל חשוב ביותר!

דבר חשוב שאינו ידוע להרבה לומדים הוא שאכן ישנם חילוקי מנהגים בין בני אשכנז, ספרד, ובני קהילות שונות, ומקורם במנהגים קדמונים ובפוסקים בדורות עברו. למשל אם השלחן ערוך והרמ"א נחלקו בדין מסויים, בני ספרד (לרוב) נוקטים כפסק השלחן ערוך, ובני אשכנז (לרוב) נוקטים כפסק הרמ"א, ואכן יש כאן מחלוקת בין מנהג בני ספרד לבני אשכנז. אך בדין שלא נידון בפוסקים הקדמונים, ופוסקי זמנינו נחלקו בו, אם אינו תלוי במנהגי הפסיקה של העדות השונות, **אין שום משמעות למוצא הפוסק**, והפסק

שלו (אם אכן אינו נסמך על פי מנהג פסיקה מסויים) שייך לכל העדות. [לצורך הבהרת העניין, ניקח את דין ה'חשמל' בשבת. נחלקו הפוסקים כיצד להתייחס להפעלת מכשיר חשמלי בשבת, כידוע הרב עובדיה יוסף נוקט שהוא איסור דרבנן, ואילו החזון איש חושש לאיסור דאורייתא. האם נאמר שמאחר שהרב עובדיה יוסף בא ממוצא ספרדי אז לכל בני ספרד דין החשמל הוא דרבנן, ומאחר שהחזון איש הינו אשכנזי אז לכל בני אשכנז הוא דאורייתא (מבלי להתייחס כעת לכך שפוסקים רבים אשכנזים נוספים נוקטים גם הם שחשמל הוא דרבנן, אלא רק להבנת העניין)? ודאי שלא! אלא הפסיקה של הרב עובדיה יוסף בהתייחסות לחשמל בשבת היא לכל בני ישראל בשווה, כי כך בלימודו את הסוגיא הסיק שהיא המציאות. וכן החזון איש פסיקתו בעניין זה היא לכל בני ישראל בשווה , ולשיטתו גם ספרדי שיפעיל חשמל בשבת יעבור על איסור דאורייתא. וכן בעסקינו בהלכות נדה,] ישנם דינים רבים שהם תלויים במנהגי הקהילות, בני אשכנז, ספרד, ועוד. וישנם דינים רבים מאוד שאינם תלויים כלל במנהגי הקהילות, אלא מחלוקת בין הפוסקים השונים, ובהם גם פוסקים ספרדים רלוונטים לבני אשכנז, וגם פוסקים אשכנזים רלוונטים לבני ספרד, והלומד בשטחיות בספרים השונים יכול לטעות בזה (והדבר מצוי מאוד שבקהילות מסויימות לומדים מספר מסויים שהתחבר על ידי אחד מרבני אותה קהילה, והינם בטוחים שכל מה שנכתב בו הוא על פי פסקי ומנהגי אותה הקהילה, אולם אותו פוסק הכריע כפי דעתו והכרעתו בדינים רבים, שאינם קשורים כלל למנהג אותה הקהילה אלא לשיטתו של אותו פוסק, ויתכן שבדינים אלו יוכלו לסמוך גם על פוסקים אחרים, אך אינם יודעים זאת מכיוון שלומדים רק מאותו ספר, והמבין יבין). על כן בחיבור זה **הדגשנו בכל הלכה והלכה האם הפסיקה של הפוסקים השונים היא לבני אותה קהילה או לכלל העדות**.

הספרים בהם השתמשנו (ומראי המקומות): מלבד דברי השלחן ערוך, רמ"א, גדולי האחרונים וש"ע הרב, השתדלנו להביא את ספרי הפסיקה המפורסמים מכל קהילה, מבלי להפליג מדי בספרים רבים אלא את המקובלים ביותר. רשמנו בגוף ההלכה את שם הספר, ולכן יש ללמוד מכאן מי הוא המחבר של כל ספר, ובסיכום ההלכה כתבנו לרוב את שם הפוסק.

שבט הלוי (שו"ת ושיעורים): להגאון **הרב שמואל הלוי וואזנר** מרקע חסידי אשכנזי, מגדולי פוסקי זמנינו ראש וראשון בהלכות נדה וטהרה, ספר הלכה מקובל ביותר בקרב פוסקי אשכנז ואף אצל בני ספרד. בציון המראי מקומות נכתב בסעיף קטן על הסעיף הנידון באותה הלכה (למשל ההלכה דנה בסימן קפט סעיף יג, על סעיף זה ישנם כמה סעיפים קטנים בשיעורי שבט הלוי, לכן צויין (ס"ק ג) בלבד).

טהרת הבית: להגאון **הרב עובדיה יוסף**, מגדולי פוסקי זמנינו ומנהיגי העדה הספרדית, לאורו הולכים רוב בני ספרד בזמנינו. בציון המראי מקומות נכתב לפי הסימנים והסעיפים

המחולקים בספר (למשל: א, ז. פרק א הלכה ז), ולהלכה שנתחדשה בהערות כתבנו את מספר העמוד (בחלק א' כתבו רק את מספר העמוד, ובחלק ב' וג' כתבנו: ח"ב עמ' יג, ח"ג עמ' טו) [הלכות חציצה נתייחסו כסימן יז, כדרך שצויין בתורת הטהרה]. ציון המראי מקומות הוא לפי המהדורה החדשה, ובמקומות ספורים כשלא היה בידינו באותה העת המהדורה החדשה ציינו לישן (למשל: עמ' פט בישן). בנוסף, הבאנו מהספר **תורת הטהרה** שנקרא כיום **טהרת הבית הקצר**. ספר זה שחיברו הגאון הרב דוד יוסף, מסכם את ההלכות המובאות בטהרת הבית הלכה למעשה, ולעיתים אף מוסיף, מטעים ומכריע, ומעיד בהקדמתו שהרב עובדיה עבר על כל הספר מראשיתו לסופו וסמך את ידו עליו, ומתי שראינו שיש בכך בכדי להוסיף ציינו לשם. בציון המראי מקומות התייחסנו לסימן ולסעיף (לפי המהדורה הקודמת). וכן מהספר **ילקוט טהרה**, ובחיבורינו נקרא **ילקוט יוסף**, מהגאון הרב יצחק יוסף, שאף בו ישנם לעיתים תוספות מעבר למובא בטהרת הבית. בציון המראי מקומות כתבנו את מספר העמוד.

דרכי טהרה: להגאון הרב **מרדכי אליהו**, כיהן כהרב הראשי הספרדי לישראל, פוסק בין לבני ספרד ובין לבני אשכנז, מקובל בקרב רבים מבני הציבור הדתי לאומי לפסוק כמותו, וכן ממשיך ברוב הלכותיו את מסורת בעל הבן איש חי. העמודים צויינו לפי המהדורה החדשה.

אבני שהם: להרב משה פנירי, פוסק הלכה חרדי מבני עדות ספרד, תלמיד בעל האור לציון, ראש בית ההוראה "אפיקי מים", ידוע במומחיותו בענייני נדה ומרחיב בספרו בעניינים מעשיים ופרקטיים, בפרט למורי הוראה. מקובל בקרב בני תורה ספרדים להתחשב בפסקיו וללמוד מספרו. העמודים צויינו לפי המהדורה החדשה.

הלכות נדה וטהרה: להרב זאב הופשטטר, מחבר ספר "הלכות בשר בחלב", מלקט את הנהוג לפסוק בקרב בני אשכנז בציבור החרדי אשכנזי והליטאי בארץ ובחו"ל, מביא לרוב מספרי **אגרות משה**, **הגרש"ז אוירבך**, **חוט שני** (להרב ניסים קרליץ), ועו"ד שו"ת אחרונים, ושאר מורי הוראה המקובלים בציבור הנזכר. מספרי העמודים צויינו לפי מהדורת תשפ"ה.

טהרה כהלכה: להרב יקותיאל פרקש, תלמיד הרב וואזנר, מבכירי פוסקי קהילת חב"ד, מחבר ספרים רבים, ספרו מקובל בקרב חסידי חב"ד מאחר שמדגיש את ההלכה לפוסקים כשיטתם.

מרבית ההלכות בספר נידונו בשיעורים שנמסרו בשנים תשפ"ה-תשפ"ו לאברכי כולל "אור יעקב ואור זרוע" על שם הצדיק הרב יעקב מזרחי, חב"ד ברחובות, ויחד עם האברכים נתלבנו והתחדדו פרטי הדינים והמקרים השונים.

תודתי נתונה להנהלת הכולל, ראש בית המדרש הגה"ח הרב שלמה גלעדי ומנהלי הכולל הרב אליעזר מזרחי והרב שלמה מזרחי שליט"א, על מסירותם להעמיד תלמידים הרבה בהחזקת התורה ולומדיה.

ולהגה"ח הרב יהודה ליב נחמנסון, מו"צ וראש כולל "הוראה ומשפט" לדיינות, שחלק מחכמתו לבשר ודם ודן עמי בדינים השונים לברר את ההלכה על בוריה, ובפרט לעמוד על פסיקת ומנהגי חב"ד, וכן הגיה את הספר מתחילתו ועד סופו, ועל כן צויינו במקומות רבים הדגשתו ופסיקתו של הרב.

וכן לרבנים הרה"ג הרב משה יצחק עמר (מונטריאול, קנדה) והרה"ג הרב עמירם בן דוד, שהגיהו את הספר והעירו את הערותיהם החשובות והמועילות.

ולר' אליהו בצלאל על הגהתו הלשונית לספר, לעילוי נשמת אימו מרת צלחה שולה הדסה בת רג'ינה.

וכמובן לאשתי שמסייעת לי ימים לרבות הלילות בגידול ילדינו, להיות בפניות ויישוב הדעת לעסוק בתורה, ללמוד וללמד, ובנושא זה בפרט להיותה מדריכת כלות עוררה אותי על עניינים רבים לכתבם ולהדגישם, והיא אחת הסיבות לכתיבת חיבור זה, בראותי הצורך בדבר למי שעוסק בהוראה לציבור מגוון מקהילות שונות.

שלמי תודה לכל המסייעים להוצאת חיבור זה ולשאר הפעילויות, בין בגופם בין בממונם, ובפרט לידידיי הרב עומר סולימני והרב אורי גז הי"ו, עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר.

והנה על ידי לימוד וקיום דיני הנדה מרבים טהרה בישראל, וזוכים לברכתו של הקב"ה והשראת השכינה בין האיש לאשה, והוא סגולה לזרא של קיימא, כנזכר במדרש (ויקרא רבה יד, ז): הדא הוא דכתיב "תן חלק לשבעה וגם לשמנה" (קהלת יא, ב), תן חלק לשבעה - אלו שבעה ימי נדה. וגם לשמונה - אלו שמונה ימי המילה. אמר הקדוש ברוך הוא, אם שמרת ימי נדה אני נותן לך בן, ואתה מולו לשמונה ימים. עכ"ל. וראה בשלחן מנחם (ח"ו עמ' כ). וכן שלום הבית תלוי בזה, כדברי הגמרא (נדה לא:) תניא היה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה? מפני שרגיל בה... אמרה תורה תהא טמאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה. עכ"ל. וכידוע שרוב המכשלות נובעות מכך שלא מקפידים על דיני הנדה כראוי (ובפרט דיני הרחקות), וכן אם מחמירים יתר על המידה. על כן לימוד הלכות אלו מסייע בבניין הבית היהודי וחיזוקו על אדני התורה והקדושה.

בקשתי שטוחה בפני כל הלומדים שאם ימצאו איזו טעות, תיקון או הוספה לדעתם, יטרחו לשלוח לי למייל הנזכר בדף הפתיחה. בהודאה על העבר ובתפילה על העתיד שלא תצא תקלה מתחת ידינו ושיהיה חיבור זה לעזר ולסיוע לרבים,

גל מיכאלי,
רב ומשגיח בכולל אור יעקב ואור זרוע ברחובות.

פרק א

פרישה בעונת הוסת

(סימן קפד)

הערה: משך עונות הפרישה שיש לפרוש יתבארו בפרק הבא.

א. ממה פורשים (סעיף ב)

מדין הגמרא החיוב לפרוש הוא מתשמיש בלבד בעונת הוסת, ונחלקו הפוסקים בדינים נוספים.

חיבוק ונישוק ומגע של חיבה: לדעת ה**שלחן ערוך** (קפד, ב) ו**הרמ"א** (סעיף י) הפרישה היא מתשמיש בלבד, אבל חיבוק ונישוק, ושאר קריבה גופנית, מותר. וכן כתב שנוהגים ב**דרכי טהרה** (עמ' 96, אלא אם כן יש חשש שיכשל באיסור).

אמנם שיטת **תרומת הדשן** (סימן רנ) לאסור בחיבוק ונישוק. וכתבו **פוסקים רבים** ש**המחמיר תבוא עליו ברכה**, ושכן ראוי לנהוג, בפרט שיש בכך חשש של גירוי היצר, הרהורים והוצאת ז"ל. שלחן ערוך הרב (ס"ק ו), שיעורי שבט הלוי (עמ' כ ד"ה ולמעשה), טהרת הבית (עמ' עב), חוט שני (עמ' מג), הלכות נדה וטהרה (עמ' לא), טהרה כהלכה (עמ' תר) ועוד.

שינה יחד במיטה אחת: עוד כתבו שיש להחמיר לא לישון יחד במיטה אחת, אפילו לבושים בבגדים, שמא יכשלו בתשמיש (שלחן ערוך הרב), או שמא תראה דם בלילה תוך כדי שינה (בן איש חי). שלחן ערוך הרב (ס"ק ו), שיעורי שבט הלוי (ס"ק ד), טהרת הבית (עמ' עב, אלא שכתב שאם לבושים אינו מעיקר הדין), חוט שני (עמ' מג) ועוד. וכתב בספר אבני שהם (עמ' לא) שאם ישנים בכרית ושמיכה נפרדים, אף על פי שהמיטות מחוברות, מותר. אמנם בילקוט יוסף (עמ' צד) כתב שהמחמיר בזה להרחיק המיטות תבוא עליו ברכה.

שאר הרחקות: שאר דיני הרחקות (כהושטה מיד ליד, אכילה מקערה אחת, נגיעה לא לשם קירבה וכדומה) מותרים בזמן עונת וסתה. שיעורי שבט הלוי (ס"ק ד), חוט שני (עמ' מג), הלכות נדה וטהרה (עמ' לא).

פרק ב

חישוב עונת הוסת וקביעות וסתות

(סימן קפט)

א. עונת "אור זרוע" (סימן קפד סעיף ב)

על פי הגמרא, הפרישה היא בעונה שבה ראתה את הווסת בלבד (יום או לילה). שיטת ה"אור זרוע" (מרבותינו הראשונים) היא שיש לפרוש **בנוסף** גם **עונה קודם העונה שראתה בה**. ה**ש"ך** (סק"ז) פסק להחמיר למעשה (עיין שם כיצד מסביר את שיטתו).

דעת ה**שלחן ערוך** (קפד, ב) **שלא חוששים** לשיטה זו (וכתב בבית יוסף שכל הפוסקים חולקים על זה). וכן נקטו **שלחן ערוך הרב** (לא הזכירה כלל, וכ"כ בטהרה כהלכה עמ' תקצב), **חזון איש** (מכתב בספר טהרת בת ישראל, אולם בחוט שני דלקמן כתב שזה לא נאמר לבני תורה) ו**טהרת הבית** (עמ' נז).

אמנם, דעת ה**אור לציון** (אבני שהם עמ' כט בשמו) ו**דרכי טהרה** (עמ' 91 ובהערה) **שראוי להחמיר בעונה בינונית** לחשוש גם בעונה שלפני.

ואילו **שיעורי שבט הלוי** (עמ' כב), **חוט שני** (קפ"ד ס"ב סק"ו) **והלכות נדה וטבילה** (עמ' לו) כתבו **שהמנהג להחמיר בכל עונות הוסת**.

ואם חל בליל טבילה כתבו שגם המחמירים יודו להקל (הלכות נדה וטבילה עמ' לו, טהרה כהלכה עמ' תרסד, ובדרכי טהרה עמ' 92 בהערה כתב שתבדוק לפני).

כשיוצא לדרך לדבר הרשות, גם המחמירים יודו להקל שמותר לשמש. (שיעורי שבט הלוי (סק"ב) וכתב שתבדוק עצמה, חוט שני (סיכום אות ג), ובאגרות משה (ג, נח) כתב שטוב להחמיר.)

למעשה, בחומרת האור זרוע, לפרוש עונה קודם עונת הוסת:

לבני ספרד: המנהג להקל, ודעת הרב מרדכי אליהו והאור לציון שראוי להחמיר בעונה בינונית.

לבני אשכנז: המנהג להחמיר (בכל עונות הוסת) לחשוש גם בעונה שלפני.

לחב"ד: לא חוששים.

פרק ו
מראות דמים ופתיחת הרחם

(סימן קפח)

הקדמה: סימן זה עוסק בדינים השייכים למורי הוראה מובהקים, מומחים ובקיאים בהלכה ובמציאות בלבד. הוראה במראות דמים אינה שייכת אלא למי ששימש תלמידי חכמים והוסמך לכך על ידי רבנים בקיאים ומוסמכים, וכן הוראה בענייני רפואה שתלויים בבקיאות בטיפולים הרפואיים המשתנים מעת לעת וידיעת המציאות על בוריה, מלבד ידיעת ההלכה היטב, ועל כן אין להורות בעניינים אלו ללא היתר והסמכה מפורשת.

ועל כן מיעטנו בפרטי סימן זה, כמו שכתב הפתחי תשובה (סי' קפח ס"ק ז עיין שם). אמנם ליקטנו מעט מהדברים שנידונים בפוסקים כדי לדעת את שיטות בעלי הפסיקה וההוראה בעניינים אלו, ויכול הדבר לסייע לתת מענה לשואל לפי פסיקתו.

א. צבע חום (סעיף א)

כבר מזמן התנאים והאמוראים נהגו לטמא כל מראה אדום, וכן כתבו הפוסקים שמטמאים כל מראה שנוטה לאדמימות. אמנם מראה ירוק וצהוב, וכל שכן לבן, טהור הוא. דנו הפוסקים בדין **מראה חום "כקליפת הערמונים וכמשקה הקפה"** (כלשון הפוסקים, ונפקא מינה לגוונים אחרים של חום). ה**סדרי טהרה** (סי' קפ"ח סק"א) כתב במפורש שצבע החום טהור הוא. וכן הוא בעוד פוסקים קדמונים. אמנם, כמה פוסקים פקפקו על דבריו וראיותיו וכתבו שדם חום טמא הוא.

למעשה, ב**שו"ת שבט הלוי** (ח"ג, קכ"א. ח"ד, ק"ג. סי' קצו ס"ב ס"ק ב לגבי מוך דחוק) פסק שבכתם יש להקל, ובבדיקה יש להחמיר (חוץ מאשה שרואה תמיד מראות כאלו), אמנם בחום בהיר כתב להקל גם בבדיקות, חוץ מהפסק טהרה.

ה**אגרות משה** נקט שבהפסק טהרה וג' ימים ראשונים של הז' נקיים יש להחמיר (חוץ משעת הדחק ושלא הרגישה), ושאר בדיקות וכתמים מותר.

ואילו ב**טהרת הבית** (ח"א עמ' שיד) פסק שצבע חום שראתה בהרגשה, או בהפסק טהרה, יש להחמיר. אמנם בשאר בדיקות עד יש להקל. וכאשר החום בהיר, או נוטה לשחור

יותר, יש להקל גם בהרגשה ובהפסק טהרה. וכן מובא בשם **הגרש"ז אוירבך** להחמיר בהפסק טהרה, ולהקל בשאר בדיקות, אלא אם כן נוטה לאדום או לשחור (הלכות נדה וטהרה עמ' קפא). וב**ילקוט יוסף** (עמ' קעד בהערה) כתב שלמעשה, אם פסקה מלראות דם על הפד כמה שעות קודם, יש להקל גם בהפסק טהרה.

בספר **אבני שהם** (עמ' קעג) נקט למסקנה שמעיקר הדין מותר כל צבע חום, ושיש להקל במקום צורך או רגילות. וכן ב**דרכי טהרה** (עמ' 56) כתב שהחום טהור הוא כשאין לו נטיה לאדום, אמנם בהפסק טהרה או הרגשה יש להראות לחכם, מכיוון שיש הרבה גוונים לחום. ובקרב מורי הוראה רבים מקובל לטהר כל צבע חום, בין כהה ובין בהיר, אפילו בהפסק טהרה, וכל שכן בשאר בדיקות (וכן כתב גם כן בהלכות נדה וטהרה (עמ' קפא) בשם מורי הוראה רבים), וכן מורה הרב יהודה ליב נחמנסון (והעיר שיש להיזהר באדום שהפך לחום, שצריך בקיאות מרובה לזהות שחום כיוצא בזה בעצם דם הוא).

למעשה לבני ספרד, אשכנז וחב"ד: נחלקו הפוסקים ומורי ההוראה כיצד להורות במראה חום.

ב. צהוב כהה (זהב, גע"ל, שעווה) (סעיף א)

ה**שלחן ערוך** (ס"א) כתב במפורש שהוא טהור, לשיטתו הוא אפילו בהפסק טהרה. וכן פסקו ב**טהרת הבית** (ו, א), ה**אור לציון** (הוא באבני שהם עמ' קסד), **אבני שהם** (שם), ב**שיעורי שבט הלוי** (ס"ק ט, כתב שהלכה כשלחן ערוך, אמנם כתב שיש מקום להחמיר בהפסק טהרה, בנשים שאינן רגילות בזה, אם כבר קיימו פריה ורביה), **הגרי"ש אלישיב** (הלכות נדה וטהרה עמ' קפג).

אמנם ה**של"ה** (דף ק, ב) כתב להחמיר אם ראה על ידי הרגשה (על פי המהר"ם מינץ ומהרש"ל, הובא בפת"ש (ס"ק א)), ולהקל בכתם. ה**חכמת אדם** (קיז, ט) כתב למעשה להחמיר ב**הפסק טהרה**, וכן פסקו ב**חוט שני** (עמ' פד), וב**שו"ת אגרות משה** (יו"ד ד, יז, ו) כתב להחמיר בהפסק טהרה ובג' ימים ראשונים של ז' נקיים (ובהלכות נדה וטהרה (עמ' קפב) כתב שרבים ממורי ההוראה בחו"ל נוהגים כהוראה זו). בספר **דרכי טהרה** (עמ' 55) כתב שבהפסק טהרה מחמירים, אלא אם כן יש סיבה נוספת להקל.

למעשה

לבני ספרד: מראה זהב טהור (והרב מרדכי אליהו החמיר בהפסק טהרה, אלא אם כן יש ספק נוסף).

לבני אשכנז וחב"ד: דעת רוב הפוסקים לטהר מראה זהב (שבט הלוי ועוד) וכך ההוראה הרווחת (וכתב הרב נחמנסון שכן נהגו הרבה מן המורים בחב"ד), ויש מחמירים בהפסק טהרה (חוט שני ועוד), ויש מחמירים גם בג' ימים הראשונים של הז' נקיים.

צדק (שער המילואים סי' לב, הובא בטהרה כהלכה (עמ' פז) להלכה, וכן מורה הרב יהודה ליב נחמנסון), **חזון איש** (יו"ד צ, ס"ק א), **טהרת הבית** (א,ה. ח, יב), **אבני שהם** (עמ' שלח), **הגרי"ש אלישיב** (לבושי עז קפג, א, סס"ק ו).

וראה בפרק "כתמים בזמנינו" בדין קינוח לאחר תשמיש.

ג. דבר שאינו מקבל טומאה שנישא על דבר המקבל טומאה

כמו שיתבאר, הסכמת הפוסקים היא שנייר הוא דבר שאינו מקבל טומאה. אמנם, דעת ה**סדרי טהרה** (סס"ק צט) שאם הוא נישא על דבר המקבל טומאה, הרי הוא בטל אליו ונחשב כמקבל טומאה. על פי זה, פסק ב**חוט שני** (עמ' קסא הערה קעה, עמ' קנז) שאשה שקינחה עצמה בנייר טואלט, אף שהנייר עצמו אינו מקבל טומאה, כיון שמחזיקה אותו בידה, נחשב כנישא על דבר המקבל טומאה (יד האדם), והרי הוא חשוב כמקבל טומאה, ואם הוא לבן, מטמא בכגריס ועוד. לשיטתו, הוא הדין על פד המונח על התחתון וכיוצא בזה. **ולשיטתו** הוא אסור גם משום שהכתם היה על בשרה ורק הועבר משם לדבר שאינו מקבל טומאה, ונחשב כנמצא על בשרה. וכסברא זו כתב גם שו"ת חשב האפוד (ב, עה).

לעומתם, דעת **רוב הפוסקים** שלא אומרים כן, וכל שהחפץ עצמו לא מקבל טומאה, אין דנים בו דין כתם. כך כתבו הפרי דעה (פתיחה ד, בשם רוב האחרונים) ועוד, **שיעורי שבט הלוי** (ס"י), **אגרות משה** (יו"ד ד, יז, טו), **לבושי עז** (ס"ק ג, ושהוראת גדולי הפוסקים לא כחוט שני), **טהרת הבית** (א,ה. ח, יב, והוכיח כן בדעת שלחן ערוך הרב (סי' קפג קו"א ס"ק ב), חתם סופר (ו,פא)), **אבני שהם** (עמ' שנד), **טהרה כהלכה** (עמ' פו, וגם הוא הוכיח כן בדעת שועה"ר).

סיכום דעות הפוסקים

הרב עובדיה יוסף: קינוח דינו ככתם לכל דבר, אפילו לאחר עשיית צרכים או תשמיש המיטה, ולכן אם הוא על נייר טואלט (שאינו מקבל טומאה) או על בגד צבעוני, אינו מטמא אפילו ביותר בכגריס. וכן הוא דעת ה**חזון איש והגרי"ש אלישיב**.

הרב מרדכי אליהו: קינוח דינו ככתם ואינו מטמא אם נמצא על בגד שאינו מקבל טומאה או צבעוני. אמנם אם קינחה **מיד** לאחר תשמיש או עשיית צרכים, דינו כראיה ואוסר אפילו בבגד צבעוני שאינו מקבל טומאה, ובפחות מכגריס.

שבט הלוי, הרב משה פיינשטיין , הגר"נ קרליץ ועוד: קינוח דינו ככתם ואינו מטמא אם נמצא על בגד שאינו מקבל טומאה או צבעוני (ולדעת הגר"נ קרליץ אם הנייר לבן, מטמא ביותר מכגריס, אף שאינו מקבל טומאה). אמנם אם קינחה עצמה לאחר עשיית צרכים או תשמיש

המיטה, דינו כראיה ואוסר אפילו בבגד צבעוני שאינו מקבל טומאה, ובפחות מכגריס. לדעת **שבט הלוי** חוששים אם קינחה עד תוך דקה מעשיית הצרכים או התשמיש, ואילו לדעת **הרב משה פיינשטיין והגר"נ קרליץ**, דווקא אם קינחה את עצמה במהירות ולא המתינה עד סיום עשיית צרכיה, אבל אם קינחה כהרגלה, לא חוששת. (ויש מורים שמחמירים עד 15 שניות מעשיית צרכים, או 30 שניות.)

חב"ד: קינוח דינו כראיה ומטמא גם על בגד צבעוני שאינו מקבל טומאה ובפחות בכגריס. לדעת הרב פרקש (ועוד) גם בקינוח חיצוני פוסקים כך, ואילו לדעת הרב מאיר אהרון, הרב נחמנסון (ועוד) דווקא כשנכנס מעט פנימה מחמירים, אבל בקינוח חיצוני רגיל אינו מטמא אלא דינו ככתם (ולדעת הרב נחמנסון יש להחמיר לכתחילה אם הנייר לבן, והכתם גדול מכגריס). על פי דברי הצמח צדק, גם אם עשתה צרכיה אין בכך חשש הרגשה ודינו כקינוח.

לסיום נציין לדברי הפוסקים שכתבו להמליץ לאשה לא להסתכל בנייר כשמקנחת את עצמה כלל, ובכך תמנע שאלות וחששות. אמנם אם קנחה וראתה מחוייבת לשמור את המראה ולשאול רב. וכן ציינו שאם ראתה דם בקינוח לעיתים הדבר נובע מפצע, בפרט בז' נקיים שהמקום מגורה, ומומלץ לשלוח את האשה לבדיקת אחות אם יש ספק.

י. מי רגליים

נמצא כתם על מי רגליים [נמצא תוך עשיית צרכים, עיין סימן קצא], דעת הסדרי טהרה שמקבל טומאה, וכן פסק ב**חוט שני** (עמ' קסד), אמנם דעת **שיעורי שבט הלוי** (קצ ,י, ד"ה מ"ר) שאינם מקבלים טומאה (מכיוון שהם מ"ט מדרבנן), וכן פסק במנחת יצחק (ט, צג).

צבעוני

יא. צבעים בהירים (סעיף י)

כנזכר, חכמים לא גזרו איסור בכתמים שנמצאו על בגדים צבעוניים. נחלקו הפוסקים מה הדין בבגד שצבעו בהיר, וניכר עליו צבע הדם.

בספר דרכי תשובה (ס"ק סב) כתב בשם מקור חיים (ס"ק מח) לאסור. וכן למעשה ב**שיעורי שבט הלוי** (ס"ק ד) החמיר, חוץ מבגד בצבע אדום בהיר, וכן הביאו בשם **הגרי"ש אלישיב** להחמיר (לבושי עוז ס"ק ו), וב**חוט שני** (עמ' קסה) החמיר בבהיר מאוד.

אמנם על פי המעיל צדקה (סי' סב) כתבו להתיר גם בצבע בהיר, וכן פסקו בחכמת אדם (קיג, ט), **ציץ אליעזר** (ו, כג, ט), **טהרת הבית** (עמ' שצא בישן), **דרכי טהרה** (עמ' 46, וכתב שאפילו בהיר מאוד), **אור לציון** (אבני שהם עמ' שנט), **אבני שהם** (שם), **טהרה כהלכה** (עמ' עח, והוכיח שכן דעת שלחן ערוך הרב ס"ק כג שהעתיק לשון המעיל צדקה "חוץ מן הלבן"), וכן מורה הרב יהודה ליב נחמנסון (כל שלא לבן גמור, אפילו יש גוון מסויים, מותר, וכל שכן בצבע שמנת וכיוצ"ב). וטעמם, א. שבזמנם לא יכלו להבדיל בזה בין דם טמא לדם טהור, כל עוד אינו לבן ממש. (אבני שהם שם בשם אחרונים), ב. אין הצבוע מקבל טומאת נגעים. (שו"ת נהרי אפרסמון יו"ד קנח הובא בטהרה כהלכה שם)

למעשה, בגד צבעוני בצבע בהיר שניכר עליו הדם:

לבני ספרד ואשכנז: דעת שבט הלוי, הרב אלישיב ועוד להחמיר, ואילו דעת הרב עובדיה יוסף, הרב מרדכי אליהו, הרב בן ציון אבא שאול ועוד להקל.

לחב"ד: טהורה.

יב. פסים (לבן צבעוני לבן) (סעיף י)

כתם שנמצא על בגד שעשוי מכמה צבעים, ובין חלקי הלבן יש חלק צבעוני שחוצץ ביניהם, והכתם נמצא שמתפרס על הלבן והצבעוני יחד. בכל חלק של הלבן אין שיעור

מכן ראתה וסת, יכולה למנות מהתשמיש הראשון שלאחר הטבילה (וכן כתב בשבט הלוי שם שזה מועיל). ונראה לשיטתו שלא מועיל ראיה גמורה בלבד, אלא שיתאמת על ידי בדיקה וכיוצ"ב. ויש לציין למה שכתב בהלכות נדה וטהרה (עמ' ריח) שאינו מצוי כל כך שלאחר הפלה תטהר תוך שבועיים (תסיים דימום תוך שבוע ותספיק לספור ז' נקיים), אך אכן יכול לקרות.

ה. זירוז לידה (סעיף א)

בזמנינו מצוי מאוד שהרופאים מציעים לעשות זירוז לידה, בין בלידה רגילה ובין בניתוח קיסרי, ולעיתים אף מפעילים לחץ על היולדת לבצע את הזירוז, ולא בהכרח שזה נובע מטובת היולדת והילוד (אלא מנוחות בית החולים ועוד). לכן כתבו הפוסקים שאם אין חשש סכנה בהמתנה עם הלידה, ואין צורך ליילדו כעת, אסור לבצע זירוז לידה. ומכמה סיבות:

מסיבת האשה

א. כתב ב**שו"ת אגרות משה** (יו"ד ב, עד) שענין הלידה הוא טבעי אצל האשה שכך ברא הקב"ה את עולמו על מנת שיפרו וירבו והאשה תלד, אמנם אם מקדימים את הלידה אין זה בטבע האשה ובכך מסירים שמירה זו ומכניסים אותה לסכנה. והסכים עמו בטהרת הבית (ח"ב עמ' נד בישן). אמנם בשו"ת שבט הלוי (ו, קכח) חלק על הסבר זה, שכל יולדת היא בחזקת סכנה, גם כשיולדת בזמנה, אלא ששמע מרופאים מומחים שהקדמת הלידה גורמת לסכנת נפשות ושיודע על מקרים שנגרמו מכך, ובנוסף שאין להקדים את סכנת הלידה, ועוד שאין להקדים את זמנו של הולד להולד על פי ההשגחה העליונה. וכן בשו"ת משנה הלכות (ט, קפד) חלק על דברי האג"מ, שבכל יולדת יש סכנה, אלא שאין להקדים את הסכנה, ועוד שבא באופן טבעי הקב"ה הטביע בגוף האשה שיפתח הסתום וכל מה שצריך עבור הלידה, משא"כ אם מקדימים יכול להיות שלא יוצלח.

ב. החומרים שמשתמשים לזירוז הלידה במקרים מסויימים יכולים לסכן את בריאות האשה. **שו"ת משנה הלכות** (ט, קפד, ומעיד על מקרים כאלו).

מסיבת הולד

ג. כל זמן שהולד בבטן אמו הוא מתפתח בצורה הטובה ביותר, בין בגופו ובין בחושיו, ואין הרופאים יכולים לדעת באמת שנגמר גידולו לחלוטין. שו"ת אגרות משה (שם), שו"ת משנה הלכות (שם), אבני שהם (עמ' תקח).

ד. כתב בשו"ת משנה הלכות (ט, קפד) שהולד בעודו בבטן אימו שרוי בטובה ולומד את כל התורה כולה ונשלם בשלמויות רוחניות, ויתכן שעל ידי שיקצרו ימיו בבטן אימו לא יזכה לאור התורה בגדלותו.

ה. כתב **רבינו האר"י** (שער רוח הקודש, תיקון ד) שכשגורמים לולד לצאת קודם זמנו גורמים לו מיתה טרם זמנו הראוי לו, או בא לידי עניות (ולכן מי שגרם לו להולד קודם זמנו צריך להתענות 45 תעניות, בגימטריה אד"ם). וב**ספר הקנה** (דף מז ע"ב. וכן הוא בהקדמת הראב"ד לספר יצירה) כתב שבאותו רגע שהאשה יולדת למטה, הנשמה נשלמת למעלה, והמקדים הלידה פעמים שהורג שתי נפשות (האם והילד), ופעמים שגורם צרות רבות ורעות (שהיה צריך להיות נולד במילוי הירח, וגורם שיולד קודם מילוי הירח) וימות בימים מועטים (וקוראו שם רשע ורוצח רח"ל). [ואצלם מדובר באדם שעשה קמיע לזרז את הלידה לאשה המקשה לילד, וכתבו הפוסקים שכל שכן בזירוז לידה וניתוח קיסרי שעושים מעשה בידיים בהוצאת הולד.] וב**רוקח** (קהלת ג, יא) כתב שאין לעשות דבר ליולדת המקשה לילד כדי שתמהר ללדת, פן יולד במזל רע.

נחזור ונזכיר **שאם יש סכנה בודאי יש לבצע זירוז לידה כהוראת הרופאים** (אג"מ שם, שבט הלוי שם , טהרת הבית שם) וכתב בספר אבני שהם שיש להציג הנתונים לרופא ירא שמים וישמע לעצמו (ומציע שהרב לא יכריע בעצמו. מילואים ח"א עמ' סב, עיין שם שפירט את המקרים השונים שמחמתם מזרזים לידה והצורך בכך).

ואם יושבת על המשבר (על מיטת היולדות, כשיש לה צירים ופתיחה) מותר לזרז לידה לפי הצורך. טהרת הבית (ח"ב עמ' נו בהערה 18), תורת היולדת (עמ' כח), תשובות והנהגות (ה, שפט).

ו. מתי נאסרים במהלך הלידה (סעיף ב)

כתב הרמ"א (ס"ב) שאי אפשר לפתיחת הקבר (רחם) בלא דם. (לכן כל אשה שהתחילה ללדת נטמאת טומאת נדה מתחילת הלידה)

בדין "פתיחת הקבר" לענין חילול שבת, מובא בגמרא (שבת קכט.): מאימתי פתיחת הקבר? אמר אביי משעה שתשב על המשבר (כסא היולדת), רב הונא בריה דרב יהושע אמר משעה שהדם שותת ויורד, ואמרי לה משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה (רש"י: זרועותיה, שאינה יכולה להלך).

יש מהפוסקים שלמדו מכאן גם לדין טהרה, שהאשה טמאה מכל אחד מהדברים הללו (נחלת שבעה (ב, ט). אבל רוב הפוסקים לא נקטו כמותו, שלענין פיקוח נפש הקילו, אבל בלידה יתכן שתשב על המשבר ולא תלד ותחזור לביתה, ובודאי שאינה טמאה (כרתי ופלתי (ס"ק א) ושאר אחרונים).

למעשה בזמנינו יש לפרט את המקרים השונים:

צירים

ב**שו"ת אגרות משה** (יו"ד ב, עו) כתב שכשיש צירים ו**רוצה לשבת על כסא היולדות** צריכים לפרוש זה מזה. וכן פסקו ב**חוט שני** (ס"ק ד), **הלכות נדה וטהרה** (עמ' רכא, שכך הסכמת

(עמ' רלד, וכתב בשם שו"ת אז נדברו (ו, נט) שאפילו שנותנים לאדם אחר באמצע, המצווה נקראת על שמם). לכן או תניחו במקום יציב ובטוח והבעל יקח משם, או על ידי נתינה לאדם נוסף.

למעשה, כשהאשה איננה טהורה וכיבדו את הזוג ב"קוואטר":

לבני ספרד: נוהגים להעביר מיד ליד על ידי ב' כריות שנוטל הבעל את העליונה (הרב עובדיה יוסף, הרב מרדכי אליהו) ויש מקילים אפילו בכרית אחד בזהירות שלא לגעת (הרב מרדכי אליהו).

לבני אשכנז וחב"ד: אין להעביר את הכרית מיד ליד, ולא סומכים על היתר של ב' כריות, ואם רוצים לשמש כ-קוואטר, יש להעביר את הכרית על ידי אדם אחר או להניח במקום בטוח והבעל יקח משם.

ה. הרמת עגלה ביחד (סעיף ב)

עגלה או חפץ כבד שקשה לאחד להרימו לבד, נחלקו הפוסקים האם יכולים להקל להרימם ביחד, כשמרוחקים זה מזה.

לדעת **שו"ת אגרות משה** (יו"ד ב, עה) אין להקל בכך. וכן פסקו **שיעורי שבט הלוי** (ס"ב ס"ק ג) ה**אור לציון** (אבני שהם עמ' תקלא), **אבני שהם** (שם).

אמנם ב**שו"ת ציץ אליעזר** כתב שבמקום צורך, כגון לסייע לאשתו להוריד את העגלה מקומה גבוהה וכיוצא בזה, מותר, כשנזהרים לא לגעת זה בזה (וכתב שלחומרא ילבש כפפות). וכן התירו במקום צורך ב**טהרת הבית** (יב, ג, וכתב גם באוטובוס), **דרכי טהרה** (עמ' 70), **חוט שני** (עמ' ריז), וכן הביאו בשם ה**חזון איש** (הלכות נדה וטהרה עמ' רלה). ב**ילקוט יוסף** (עמ' שנ) כתב שאפילו החפץ הכבד אינו ארוך, מותר (כסל קניות כבד, וכדומה). ואילו ב**טהרת הבית הקצר** (יב, ה, לרב דוד יוסף) כתב שדווקא כשהחפץ ארוך כעגלה מותר.

לדחוף עגלה יחד, ב**דרכי טהרה** (עמ' 70 בהערה) מתיר אם נזהרים לא לגעת זה בזה, אמנם ב**אבני שהם** (עמ' תקלח) ו**טהרה כהלכה** (עמ' קצז) כתבו לאסור.

למעשה לבני ספרד, אשכנז וחב"ד: נחלקו פוסקי זמנינו אם ניתן להרים יחד חפץ כבד במקום צורך וקושי, כגון עגלת תינוק, שיש מתירים (החזון איש, הרב עובדיה יוסף, הרב מרדכי אליהו ועוד), ויש אוסרים (הרב משה פיינשטיין, שבט הלוי, הרב פנירי ועוד).

אמנם ה**שלחן ערוך** וה**רמ"א** (ס"א, ב) לא חששו לחומרא זו, שהרי לא התחילה לראות ביום זה וכבר נפתח מעיינה קודם לכן.

למעשה, ב**שיעורי שבט הלוי** (ס"ב ס"ק ד ד"ה ולהמבואר, ס"א ס"ק י, ובסיכומי ההלכות) כתב שמחמירים שהפסק טהרה סמוך לערב מעכב, אבל מוך דחוק אינו מעכב. וכן כתבו ב**דרכי טהרה** (עמ' 183, ושאם בדקה קודם מנחה קטנה תשאל רב), וכן בהלכות נדה וטהרה כתב (עמ' רעו) כתב שלמעשה ישאלו רב.

אמנם פוסקים רבים כתבו שלכתחילה יש לחוש להחוות דעת, אמנם בדיעבד יצאה ידי חובה, וכן בשעת הדחק יכולה לסמוך ולהקל לבדוק קודם מנחה קטנה. כך כתבו **טהרת הבית** (ח"ב עמ' רעז, וכתב שלכתחילה אפילו כבר בדקה קודם מנחה קטנה, תחזור ותבדוק שוב), **חוט שני** (עמ' רמח), **טהרה כהלכה** (עמ' רצב, דבפסקי דינים להצמח צדק לא הכריע), **אבני שהם** (עמ' תרלח).

> **למעשה**, אשה שנמשכה ראייתה כמה ימים ומפסיקה בטהרה ביום שבו ראתה דם, צריכה לעשות הפסק טהרה סמוך לשקיעה ולהניח מוך דחוק. בדיעבד:
>
> **לבני ספרד:** בדיעבד אנו מעכב, ואפילו בדקה מהבוקר יצאה ידי חובה. ואם נזכרה קודם שקיעה, תבדוק שוב.
>
> **לבני אשכנז וחב"ד:** דעת שבט הלוי להחמיר שהפסק טהרה אחרי מנחה קטנה מעכב (ומוך דחוק אינו מעכב), ואילו דעת הגר"נ קרליץ, הרב פרקש ועוד, שגם בהפסק טהרה קודם מנחה קטנה (מהבוקר) יוצאת ידי חובה בדיעבד או שעת הדחק.

ד. הפסק לאחר שקיעה (סעיף א)

אחת השאלות הנפוצות שנשאלים בה היא הפסק טהרה שנעשה לאחר השקיעה.

מלשון ה**בית יוסף** (א(ב)) משמע שלא מועיל הפסק טהרה שנעשה בין השמשות. וכן פסקו תורת השלמים (ס"ק ב) ועוד.

למעשה מפוסקי זמנינו, יש נוקטים שגם בדיעבד לא מועיל הפסק טהרה לאחר השקיעה. כך כתבו **שיעורי שבט הלוי** (ס"ק י, אבל ציין שאם נעשה ממש בשקיעה או מיד אחרי, ישאלו רב), **חוט שני** (עמ' רמח "אפילו רגע קט"), וכתב שהוא הדין בספק. **הגרי"ש אלישיב** (הלכות נדה וטהרה עמ' רעא, וגם הוא כתב שגם בספק אינו עולה), **טהרה כהלכה** (עמ' רפח, ומדייק כן גם מהפסקי דינים לצמח צדק, וכן מורה הרב יהודה ליב נחמנסון), **אור לציון** (אבני שהם עמ' תרמ, וכתב שדרש שיהיה כמה דקות

קודם שקיעה), **דרכי טהרה** (עמ' 185). ב**אגרות משה** (או"ח ד, סב) כתב להקל עד תשע דקות לאחר שקיעה, אמנם ביאר דבריו (יו"ד ד, יז, כו) שהם נאמרו אך ורק למי שנוהג כרבינו תם, אך מי שמוציא שבת כהגאונים אין להקל בזה והוא תרתי דסתרי. (וכן העידו תלמידיו למעשה שלא מקילים היום. הלכות נדה וטהרה עמ' רעא)

אמנם יש שכתבו שבדיעבד מועיל הפסק טהרה בין השמשות. כך כתב **ערוך השלחן** (ס"ק כא), **טהרת הבית** (ב, רפז), ולשיטתו מועיל כל בין השמשות, עד 13.5 דקות זמניות אחרי השקיעה (וזמן זה משתנה לפי תקופת השנה והמיקום), בצירוף של כמה ספיקות וספקי ספיקות, ועיקרם: שמא הלכה כר"ת ועדיין יום הוא, ואת"ל הלכה כגאונים, שמא הלכה כר' יוסי ובין השמשות עדיין יום הוא, ואת"ל הלכה כר' יהודה בין השמשות ספק הוא ושמא עדיין יום הוא. וכך כתב ב**ילקוט יוסף** (עמ' תלט, וראה שם עדויות בסוף ההערה). וב**טהרת הבית הקצר** (יג, ה, וכתב עד עשר דקות), אך כתב שאין ראוי להקל בזה אלא בשעת הדחק.

ב**עולת יצחק** (רצאבי, א, יו"ד קיז) כתב להתיר עד ג' דקות (שיש חילוקי דעות בין הלוחות, וגם טועים באומד הדעת). ובספר **אבני שהם** (עמ' תרמב) כתב שההוראה היא להחמיר בזה, ובשעת הדחק יש על מי לסמוך להורות היתר לפי צורך השואל.

והנה, שיטת **שלחן ערוך הרב** (סדר הכנסת שבת שבסידור) שהשקיעה ההלכתית האמיתית היא כארבע דקות לאחר השקיעה הנראית (הכתובה בלוחות), ועל כן יש מרבני חב"ד שסומכים על זה להתיר הפסק שנעשה סמוך ממש לאחרי השקיעה, ויש שאוסרים, על כן למנהג חב"ד יש לשאול רב.

למעשה, עשתה בדיעבד הפסק טהרה לאחרי השקיעה:

לבני ספרד ואשכנז: דעת רוב הפוסקים (שבט הלוי, הגרי"ש אלישיב, אור לציון, הרב מרדכי אליהו ועוד) שלא מועיל וממתינה עוד יום נוסף עד לספירת הז' נקיים. ואילו דעת הרב עובדיה יוסף שעד צאת הכוכבים (13.5 דקות זמניות) יצאה ידי חובה בדיעבד.

לחב"ד: הרב פרקש דייק מדברי הצמח צדק שלא מועיל אף בדיעבד, וכן מורה הרב נחמנסון. ויש מרבני חב"ד שמתירים סמוך ממש לשקיעה, על כן יש לשאול רב.

ה. התפללה ערבית, הדליקה נרות, קיבלה שבת

בתרומת הדשן כתב שאם הציבור התפלל כבר ערבית (וכל שכן אם היא עצמה התפללה או קיבלה על עצמה שבת) לא תעשה הפסק טהרה, שכבר נהייה לילה ויום המחרת, על ידי

פרק כו

המתנת ד' או ה' ימים ודין פולטת ש"ז

(סימן קצו סעיפים יא-יג)

מבואר בשלחן ערוך שאשה הפולטת שכבת זרע (ששימשה עם בעלה קודם לכן), יום פליטת הזרע אינו עולה למנין הז' נקיים. על כן אשה ששימשה עם בעלה, ולאחר מכן ראתה דם והוא פסק מיד, גם אם תעשה הפסק טהרה, אינה יכולה להתחיל לספור ז' נקיים עד שיעברו כמה ימים (מחשש פליטת שכבת זרע וסתירת אותם ימים), שבהם "יסרח" שכבת הזרע ויחשב כבטל, ואז תוכל לספור ז' נקיים. בכמות הימים נחלקו הפוסקים, כדלהלן. יש להעיר שאם עשתה האשה הפסק טהרה בימים הללו (ויכולה לעשות כן), עלתה לה בדיקת ההפסק.

א. לא שימשו מיטתם (גזירת לא שמשה אטו (שמא) שמשה)

לדעת ה**שלחן ערוך**, מה שנדרש להמתין קודם ספירת הז' נקיים הוא **דווקא אם אכן שימשו בפועל**. אבל אם לא שימשו מיטתם שלשה ימים קודם ראייתה, יכולה להפסיק בטהרה בו ביום (אם פסקה מלראות, או ראתה כתם) ולהתחיל לספור ז' נקיים. וכן אם שימשו יומיים קודם ראיית הדם, ממתינה יום אחד ואז יכולה להפסיק בטהרה אם פסק דמה, וכן הלאה (שתלוי לפי המציאות בפועל). וכך פסקו גם ב**טהרת הבית** (יג, יא, וכן בילקוט יוסף עמ' תסו, וכתבו שבנות ספרד אפילו אם באו מבית שנהגו כבני אשכנז, יכולות מזמן חתונתן לנהוג כבני ספרד. אמנם אם כבר נהגו בעצמן כבני אשכנז, ורוצות לנהוג כבני ספרד, צריכות התרת נדרים, אלא אם כן טעו וחשבו שחייבות כן מעיקר הדין, שאז אינן צריכות התרה), **אבני שהם** (עמ' תשלא).

אמנם, שיטת ה**רמ"א**, שגם כאשר **לא שימשו כלל**, צריכה להמתין את הימים הנדרשים קודם ההפסק טהרה, שלא חילקו חכמים ויבואו לטעות בזה, ולכן תמיד יש להמתין כאילו שימשו. וכך נקטו **כל פוסקי אשכנז**, וגם מבני ספרד בכמה מקומות נהגו כן, וכן פסקו הבן איש חי (צו, ז), **אור לציון** (אבני שהם עמ' תשל), **דרכי טהרה** (עמ' 195). לדין זה יש הרבה השלכות, על כן כשנציין הלכה למנהג בני אשכנז, לאותם קהילות בני ספרד הנוהגים כהרמ"א בזה, הדין שווה עבורם, אלא אם כן יצויין אחרת.

אמנם אם כבר הייתה טמאה לפני כן, והיה אסור להם לשמש, לא גוזרים ויכולה לספור מיד (ט"ז ס"ק ח, ש"ך ס"ק כב), ויתבארו פרטי דין זה בהמשך.

למעשה, כאשר לא שימשו מיטתם וראתה דם ופסקה קודם שעברו 4 ימים:

לבני ספרד: יכולה לעשות הפסק טהרה מיד ולספור ז' נקיים (ולדעת האור לציון והרב מרדכי אליהו הדין כמו בני אשכנז).

לבני אשכנז וחב"ד: עליה להמתין 5 ימים, כאילו שימשו.

ב. כמות ימי ההמתנה (גזרה שמא שמשו בין השמשות)

דעת רוב ככל הראשונים כר' אלעזר בן עזריה בגמרא, שלוקח לטיפת זרע "להסריח" (להתבטל ממהותה) 72 שעות (שש עונות שלמות), וכך פסקו השלחן ערוך והפוסקים. [ולא כשיטת הרמב"ם שפסק כר' עקיבא, שטיפת זרע מסרחת בשלש עונות (36 שעות)]

לדעת השלחן ערוך: על כן, לשיטת השלחן ערוך, אשה ששימשה מיטתה וראתה דם, גם אם הפסיקה בטהרה, לא תוכל להתחיל לספור ז' נקיים עד שיעברו 72 שעות, ואז מהלילה הקרוב תתחיל לספור (שהרי ז' נקיים צריכים להיות שלמים לילה ויום נקיים מפליטה). כשיטה זו פסקו ב**טהרת הבית** (יג, יא), **אבני שהם** (עמ' תשלא).

לכן אם שימשה מיטתה בליל ראשון (מוצאי שבת) [או כל יום ראשון עד השקיעה], וראתה דם והפסיקה, לא תוכל להתחיל לספור ז' נקיים עד ליל חמישי (רביעי בלילה), מכיון שעד 72 שעות מזמן שימושה הרי היא פולטת שכבת זרע, ולכן יתכן שבליל רביעי, קודם שעברו 72 שעות בפועל, פלטה שכבת זרע, וכבר יום זה (ליל ויום רביעי) לא יכול להחשב כראשון לז' נקיים. לכן תפסיק בטהרה ביום רביעי אחר הצהריים, ויום חמישי יהיה עבורה יום ראשון לנקיים.

וכן אם שימשה בליל שני (יום ראשון בלילה) [או כל יום שני עד השקיעה], תפסוק בטהרה ביום חמישי אחר הצהריים, ויום שישי יהיה הראשון לנקיים.

שימשה בליל שלישי (יום שני בלילה), הפסק טהרה ביום שישי, ויום שבת יהיה יום ראשון לנקיים.

שימשה בליל רביעי (יום שלישי בלילה), הפסק טהרה ביום שבת, ויום ראשון יהיה יום ראשון לנקיים.

שימשה בליל חמישי (יום רביעי בלילה), הפסק טהרה ביום ראשון, ויום שני יהיה יום ראשון לנקיים.

שימשה בליל שישי (יום חמישי בלילה), הפסק טהרה ביום שני, ויום שלישי יהיה יום ראשון לנקיים.

שימשה בליל שבת (יום שישי בלילה), הפסק טהרה ביום שלישי, ויום רביעי יהיה יום ראשון לנקיים.

וכמובן שכל זה כאשר **פסק דמה קודם ההפסק טהרה.**

לדעת הרמ"א: אמנם שיטת הרמ"א שחוששים ליום נוסף, שמא שימשו בין השמשות (בין השקיעה לצאת הכוכבים). כשיטתו פוסקים **בני אשכנז**, וגם מבני ספרד בכמה מקומות נהגו כן, כך פסקו הבן איש חי (צו, ז, וכתב שאצלם נהגו עוד יום נוסף), **אור לציון** (אבני שהם עמ' תשל), **דרכי טהרה** (עמ' 195), מנהג במרוקו (תבואות שמש יו"ד סי' סה). דהיינו, גם אם שימשו במוצאי שבת, ליל ראשון, ואז ראתה (וכמו שנתבאר בסעיף הקודם, לרמ"א גוזרים גם אם לא שימשה בפועל) במהלך יום ראשון, אינה יכולה להפסיק בטהרה עד יום חמישי ולספור ז' נקיים ביום שישי, שאנו חוששים שמא יבואו לשמש בין השמשות של מוצאי יום ראשון, וכבר יחשב לילה, שהוא ליל שני (שהרי בין השמשות הוא ספק יום ספק לילה), וכאשר תבוא לספור ז' נקיים ביום חמישי, עדיין יפלט מהזרע שנקלט בליל שני, ותפלוט אותו בליל חמישי, ויום זה כבר לא יוכל להספר לז' נקיים. על כן **השוו חכמים מדותיהם, לחשוש תמיד שמא שימשה בין השמשות**, גם כאשר שימשה בלילה לפני, או **אפילו לא שימשה כלל**, כמו שנתבאר.

על כן, אם התחילה לראות בליל (מוצאי שבת) או ביום ראשון עד השקיעה, ופסק דמה, יכולה לפסוק בטהרה ביום חמישי, ויום שישי יהיה יום ראשון לנקיים.

וכן אם ראתה בליל (יום ראשון בלילה) או ביום שני, תפסוק בטהרה ביום שישי אחר הצהריים, ויום שבת יהיה הראשון לנקיים.

ראתה בליל או ביום שלישי, הפסק טהרה ביום שבת, ויום ראשון יהיה יום ראשון לנקיים.

ראתה בליל או ביום רביעי, הפסק טהרה ביום ראשון, ויום שני יהיה יום ראשון לנקיים.

ראתה בליל או ביום חמישי, הפסק טהרה ביום שני, ויום שלישי יהיה יום ראשון לנקיים.

ראתה בליל או ביום שישי, הפסק טהרה ביום שלישי, ויום רביעי יהיה יום ראשון לנקיים.

ראתה בליל או ביום שבת, הפסק טהרה ביום רביעי, ויום חמישי יהיה יום ראשון לנקיים.

וכמובן שכל זה כאשר **פסק דמה קודם הפסק טהרה.**

למעשה

לבני ספרד: מחשבים 4 ימים מעת ששימשו בפועל, ואם פסק דמה יכולה לפסוק בטהרה, ולמנות ז' נקיים מהיום החמישי (ודעת האור לציון והרב מרדכי אליהו כבני אשכנז).

לבני אשכנז וחב"ד: מחשבים 5 ימים מעת הראייה, גם אם לא שימשו בפועל, ואם פסק דמה יכולה לפסוק בטהרה, ולמנות ז' נקיים מהיום השישי לראייתה.

ג. בדיעבד לבני אשכנז

גם בני אשכנז, שנוהגים לגזור ולשמור חמישה ימים אפילו לא שימשה, מכל מקום אם בדיעבד נהגו כדעת השלחן ערוך, דהיינו שאם שימשו והמתינו 4 ימים ואז התחילו לספור, או שלא שימשו כלל והתחילו לספור לפני כן (כשפסק הדם), וכבר **טבלה ושימשו**, הסכמת הפוסקים שעלתה לה טבילה ויצאה ידי חובה. וכן הסכימו שאם עדיין **לא טבלה**, תמתין יום נוסף ואז תטבול. אמנם אם רק טבלה, אבל עדיין **לא שימשו**, מוכח מה**סדרי טהרה** (ס"ק מב) שצריכה להמתין עוד יום ולטבול שוב [ונראה שתטבול בלי ברכה], וכן פסקו החכמת אדם (קיז, יח), **צמח צדק** (פסקי דינים ס"ק לא), דרכי תשובה (ס"ק צד), **הלכות נדה וטהרה** (עמ' רסה). ב**טהרת הבית** (ח"ב עמ' תכט) התיר אם לנה עם בעלה, אפילו לא שימשו. וב**חוט שני** (עמ' רס ס"ק ה) כתב שאפילו רק **טבלה**, יצאה ידי חובה ומותרים לשמש, ואינה צריכה להוסיף עוד יום ולטבול, וכן מצדד בספר טהרה כהלכה (עמ' רסה בהערה), ועיין בערוך השלחן (ס"ק מא).

למעשה, בני אשכנז שנהגו בדיעבד כבני ספרד, אם טבלה ושימשו, בדיעבד לא צריכה להשלים את הימים ולטבול שוב ויצאה ידי חובה. אם רק טבלה וטרם שימשו, נחלקו הפוסקים בדינה.

ד. ראתה כתם

לבני אשכנז: כאשר לא שימשו מיטתם, וראתה כתם, לדעת הש"ך (ס"ק כא) מעיקר הדין אין צריך להמתין. אך הסכמת הפוסקים (ואף הוא כתב שכן המנהג) שגוזרים ויש להמתין. כך מוכח מהרמ"א, וכך פסקו הלבוש, ט"ז (ס"ק ח), **צמח צדק** (ס"ק כח), בן איש חי (צו, ח), **שיעורי שבט הלוי** (ס"ק ט, מנהג העולם וכן יש לנהוג), **אור לציון** (אבני שהם עמ' תשל), **דרכי טהרה** (עמ' 197), טהרה כהלכה (עמ' רנד), הלכות נדה וטהרה (עמ' רסה).

ד. טבילה בליל שבת ויום טוב במים חמים (סעיף ב)

אופן ההכנה והחפיפה לטבילה בשבת יתבאר בפרק לב סעיף יח.

כידוע, אסור לרחוץ בשבת במים חמים משום גזירת הבלנים (שלחן ערוך או"ח סי' שכו ס"א), ולכן דנו הפוסקים לגבי טבילה במקווה במים חמים בשבת.

שיטת ה**חכם צבי** (סי' יא) שאסור לטבול במים חמים בליל שבת, ולכן יטבלו במים פושרים, או שיטבלו חמים בין השמשות (שהוא איסור שבות, שמותר במקום מצוה בין השמשות). וכן דעת הנודע ביהודה (תניינא או"ח כד, כה) לאסור.

ועל כן פסק ב**טהרת הבית** (יג, ד) שלכתחילה יש לטבול בין השמשות, אפילו כשהמים פושרים (ותחזור לביתה לאחר צאת הכוכבים), אך אם אי אפשר - מותר לטבול במים חמים, ולא תדחה טבילתה. וכן פסקו ה**אור לציון** (אבני שהם עמ' תשעג), **דרכי טהרה** (עמ' 234).

אך ישנם פוסקים שהתירו לטבול במים חמים בשבת, על פי דברי ה**קרבן נתנאל** (על הרא"ש פרק במה מדליקין סי' כב אות ק) שלא גזרו איסור רחיצה בחמים בטבילת מצוה, וכן על פי הדברי יוסף (אירגס סי' סד) שמצטערות לטבול בצונן ובמצטער לא גזרו. ולכן כתבו ב**שיעורי שבט הלוי** (ס"ק ו) שנהגו לטבול במים חמים, ולא יטבלו בבין השמשות אלא בשעת הדחק, וכן כתב ב**אבני שהם** (עמ' תשעד) שנוהגים לטבול בחמים.

ב**חוט שני** (עמ' רסט) ו**הלכות נדה וטהרה** (עמ' רצו) כתבו שלכתחילה יש להקפיד לטבול בפושרים, אמנם לא ידחו הטבילה משום זה, ואם אי אפשר בפושרים, יטבלו בחמים, וכן כתבו שלא יטבול בין השמשות אלא אחר צאת הכוכבים. **בגדר מים פושרים** כתב באבני שהם (עמ' תשעד) שהוא עד 37 מעלות. ובחוט שני (עמ' רסט) כתב שהוא שאין נהנים מחמימות המים.

וביום טוב, גם המחמירים כתבו שמותר לטבול במים חמים שהוחמו בערב יום טוב. (טהרת הבית ח"ב עמ' תפז הערה 17)

> **למעשה**, בליל שבת עדיף לטבול במים פושרים, כשאין אפשרות ויש רק חמים:
>
> **לבני ספרד, אשכנז וחב"ד:** לדעת הרב עובדיה יוסף, אור לציון, הרב מרדכי אליהו: לכתחילה יש לטבול בבין השמשות. בדיעבד אפשר לטבול גם לאחר צאת הכוכבים. לדעת שבט הלוי תטבול בליל שבת בחמים ולא תקדים לבין השמשות. ולדעת הגר"נ קרליץ יש להקפיד על טבילה בפושרים, אבל אם אין אפשרות, יטבלו בחמים.

למעשה, לכתחילה לא תטבול אפילו בדבר רפוי אם מקפדת עליו, אמנם בדיעבד אינו מעכב. (וכבר נתבאר שנוהגים להסיר כל דבר קודם הטבילה אף שמדינא אינו חוצץ)

ה. נוי - איפור, אודם, לק (סעיף יז)

הקדמה: כתבו הרשב"א, הרא"ש ועוד ראשונים שאשה שצבעה שערה אין זה חוצץ. א. כל דבר שעשוי לנוי לא חוצץ, כי לא מקפידה עליו, אדרבה רוצה שיתקיים ומחדשת אותו. ב. דבר שאין בו ממשות, אלא "חזותא בעלמא" (מראה בלבד, ואי אפשר למששו) אינו חוצץ. וכן פסק השלחן ערוך.

נחלקו הפוסקים האם שני הטעמים הם בדווקא, או שכל אחד מהם הוא הלכה בפני עצמו:

- שיטת הב"ח, **פרישה** (ס"ק יח) והלבוש שדווקא בצירוף שניהם התירו. לשיטתם, צבע שיש על הגוף, אפילו הוא לנוי, כאיפור ולק, חוצץ ומעכב את הטבילה.
- שיטת הסדרי טהרה והפרדס רימונים (שפ"ח סס"ק כא) שטעם הראשון עיקר, והכל תלוי בקפידתה בלבד.
- ואילו מוכח מהמאירי, וכך הבנת **רוב הפוסקים** בדברי ה**רשב"א**, הש"ע והש"ך, שכל אחד מהטעמים הוא הלכה בפני עצמו לקולא. ולכן:

א. אשה שיש עליה איפור, צבע, או כל דבר **שעשוי לנוי**, ורוצה בקיומו, אפילו אם **יש בו ממשות**, אינו חוצץ מעיקר הדין. ודווקא אם הוא שלם ויפה, אך אם הוא התקלקל הרי היא מקפידה עליו להסירו ומעכב את טבילתה.

ב. אם יש על גופה צבע או **לכלוך**, **שאין בו ממשות**, כגון כתיבה עם עט על ידה, חינה, צבע שנשאר מבישול ומגע במאכלים, אינו חוצץ מעיקר הדין.

אלא שהסתייגו הפוסקים ש**לכתחילה יש לחשוש לשיטות שמחמירות** ופוסלות את הטבילה, ולכן עליה להסיר כל חציצה שיש על גופה, גם אם עשויה לנוי. ועוד מבואר ברמ"א (סעיף א) שאף בדבר שמעיקר הדין אינו חציצה, המנהג להחמיר ולהסירו. אלא שבדבר שאין בו ממשות, כתבו שיש לנקותו עם מים וסבון כפי יכלתה, ודי בכך. אך גם בדבר שיש בו ממשות, אם הוא לנוי, והטובלת מסרבת להסירו, אין לעכב את טבילתה מחמת זה. לכן אשה שבאה עם איפור או אודם למקווה, והוא עמיד במים ולא יתקלקל בחפיפה וטבילתה (שאם כן נחשב הדבר שמקפידה להסירו), או "לק" בציפורניה (דווקא שלם, אך אם יש בו סדקים או קלקול, הרי היא מקפידה עליו) וכיוצא בדברים אלו, עליה להסירם קודם

טבילתה. אך אם אינה מוכנה, תטבול כך ולא יעכבו את טבילתה. [**הערה:** כשמסירה את הלק עליה לדקדק שאכן הכל יורד היטב, שאם לא מצליחה ונשאר שאריות, הרי זה מעכב את הטבילה, ובמקרה כזה עדיף שתטבול עם לק שלם]

כך פסקו ב**שיעורי שבט הלוי** (ס"ק א), **טהרת הבית** (יז, ו-ז. כתב שלכתחילה טוב ונכון להעבירו, ולא תטבול עימו, ובדיעבד לא חוצץ. וכן בילקוט יוסף עמ' תצז, תקכג, תתז. ולהגדרתו כל שעשוי לנוי הרי זה מותר לכתחילה, אלא ש'טוב לכתחילה ונכון' להסירו. והוסיף שבמקום צורך כשמחה משפחתית שלא יכולה להסירו, ואם נצריכה להסירו תדחה טבילתה, יש לייעץ לה שתטבול עם איפור עמיד. ובטהרת הבית הקצר יז, מז, הדגיש שמנהג בנות ישראל להסיר הכל קודם טבילתן), **דרכי טהרה** (עמ' 212, וכתב שאיפור שרגילות להסירו ברחיצה, הרי הוא מעכב, ולק סדוק שמעכב, אם חוזרת לטבול תטבול בלא ברכה. עמ' 225), **חוט שני** (עמ' שי), **הלכות נדה וטהרה** (עמ' שטז, וציין לדברי היסוד טהרה (מקורות וביאורים לפרק ו, סט"ז, שדבר שעשוי לנוי ונמצא על מיעוטה, אף שיש בו ממשות אינה צריכה להסירו אף לכתחילה, מכל מקום נהגו בנות ישראל הכשרות להדר ולהסיר הכל), **אבני שהם** (עמ' תתסה, וקודם הטבילה כתב להקל רק אם יש חשש שיעברו איסור, הא לאו הכי אין להתירם לטבול עם דבר שיש בו ממשות, אפילו הוא לנוי. וכתב שבדיעבד גם אם טבלה תסיר ותטבול שנית, אבל הגיעה הביתה וקשה לה לחזור יש להקל), **טהרה כהלכה** (עמ' תסט, וכתב שנוי שעל השערות והריסים חמור יותר, שיש אומרים שחוצץ אף שעשוי לנוי, ויש חולקים על זה, כמו שיתבאר בהמשך בסעיף יב).

שכחה להסיר את האיפור לפני השבת, מותרת להסירו בשבת. לגבי "לק", כתב בשמירת שבת כהלכתה (יד, סו) שמותר להסירו באציטון אם צריך, וכן פסק באבני שהם (עמ' תתסב), ציץ אליעזר (ח,טו,יד,ד), שיעורי שבט הלוי (ס"ק א). אמנם האור לציון (אבני שהם עמ' תתסב) אסר, וכן בחזון עובדיה (שבת ה, עמ' יא ד"ה אסור, ובילקוט יוסף עמ' תקכה כתב שבמקום צורך גדול יש מקום להקל על פי חזו"ע שבת ג, תעז) ודרכי טהרה (עמ' 225, וכתב שאם סדוק תמתין עד מוצ"ש לטבול) אוסרים [וכנזכר, אם אינה יכולה להורידו היטב, עדיף לטבול עימו].

> **למעשה**, על האשה לכתחילה להסיר כל חציצה מגופה, אפילו היא עשויה לנוי, אם יש בה ממשות. לכן יש להסיר כל איפור, אודם, לק, ריסים מלאכותיים וכדומה קודם טבילתה (ולשיטת הרב עובדיה מעיקר הדין מותר וטוב להחמיר). אמנם בדיעבד אם טבלה עימם, או שאינה מסכימה להסירם, תטבול כך (ותברך על טבילתה), ובתנאי שהם עשויים בצורה שלמה ויפה ורוצה שישארו כך, וכן הם נשארים שלמים בצורתם גם אחרי הטבילה במים, אך אם התקלקלו ורוצה לתקנם, או שבעת כניסה למים נמרחים ונהרסים, הרי הם מעכבים את טבילתה.

ג. נמצא לכלוך תחת הצפורן בזמנינו

כנזכר, נמצא לכלוך תחת צפרניה, שלא כנגד הבשר הרי זה חוצץ. כנגד הבשר, אינו חוצץ. כתב בספר דרכי טהרה (עמ' 225) שבימינו למעשה מקפידים גם על לכלוך שבצפורן שכנגד הבשר, לכן הרי זה חוצץ ותחזור ותטבול בברכה אם נמצא שם לכלוך שמקפידה עליו.

ד. אשה שלא רוצה לקצוץ צפרניה, גידול צפרניים, בניית צפרניים, לק, לק ג'ל

גידול צפרניים: כנזכר, מנהג בנות ישראל לקצוץ צפרניהן קודם טבילתן. לכן **נשים שמגדלות צפרניהן לנוי, צריכות לקצוץ אותן** קודם הטבילה. אמנם כתב בשו"ת אחיעזר (ג, לג) שאשה שלא מוכנה לקצוץ את צפרניה, ואם יחמירו עליה יש חשש שלא תטבול, יש להתיר לה לטבול כך, ותנקה היטב את צפרניה שלא יהיה בהם שום לכלוך. וכן פסקו ב**שיעורי שבט הלוי** (סעיף כ, ד"ה ובסיכום), **טהרת הבית** (יז, כד), אבני שהם (עמ' תתעה), טהרה כהלכה (עמ' תסח), **דרכי טהרה** (עמ' 225, ועיין שם לגבי אשה שכססה צפרניה והן קטנות מאוד).

יש לציין שכל זה שאכן הצבע שעל צפרניהן שלם ויפה, אך אם הוא סדוק או מקולקל באופן שנשים מקפידות לתקן את זה, הרי זה מעכב.

לק ג'ל, בניית צפרניים: כל האמור הוא רק באשה שמגדלת את צפרניה וצובעת אותן עם לק או לק ג'ל (שהוא חזק ועמיד יותר, וקשה להורידו לבד, בשונה מלק שיורד בקלות יותר), אבל אם **צפרניה קצוצות, אך מדביקה צפרניים מלאכותיות** ("בניית צפרניים"), אין דינה כמגדלת צפרניה, והרי דינו כנוי שיש בו ממשות, ולק על גבי הצפורן כשהיא קצוצה, שלכתחילה **יש להסירו** קודם הטבילה, אבל במקום צורך או דוחק ניתן לטבול יחד עם זה ואינו מעכב את הטבילה. אך אם נפלה או נשברה באופן שדרך נשים להקפיד על כך (או שהיא מקפידה) הרי זה חוצץ ומעכב. חוט שני (עמ' שי), טהרת הבית (יז, ו. וכתב שטוב ונכון להסירן, ולא תטבול עימן, ובדיעבד לא חוצץ) ילקוט יוסף (עמ' תקכג, והגדיר את זה כמותר לכתחילה, אלא ש"טוב לכתחילה להחמיר"), טהרת הבית הקצר (יז, מז. ושם כתב שמנהג בנות ישראל להסיר הכל קודם טבילתן), אבני שהם (עמ' תתעו, וכתב שהוא הדין לאבני חן שעל הצפורן, וציין שאם עברו כג' שבועות וכבר מקפדת על צורתם צריכה למלא את הבנייה). **דין זה נתבאר באריכות בפרק חציצה, תחת הכותרת "נוי".**

הערה: מאחר שהלק אינו מעכב, אם אינה יכולה להורידו היטב ללא שישאר שום שאריות (בפרט עם לק ג'ל), עדיף שתטבול יחד עם הלק אם הוא שלם ויפה, מאשר שתנסה להוריד ולא תצליח ואז יהווה חציצה. עוד יש לציין שאם גדלה הציפורן וטרם עשתה מילוי ללק, יתכן שחוצץ, אם מקפידה על כך, או דרך נשים אחרות להקפיד על כך.

למעשה, אשה **שמגדלת את צפרניה** צריכה לקוצצן קודם הטבילה, כמנהג בנות ישראל, ואם לא מוכנה להסירן בשום אופן, יש להתיר שתטבול עם צפרניה, בתנאי שאכן הן שלמות ויפות, ואם יש עליהן "לק" הרי הוא שלם ללא סדק או פגם, שאם לא כן, הרי זה מעכב את טבילתה.

קצצה צפרניה, אך יש עליהם לק, לק ג'ל, תוספת צפרניים מלאכותיות, בניית צפרניים, אבני חן וכדומה, מעיקר הדין אינן חוצצות, לכתחילה יש להסירן קודם טבילה, ובמקום צורך יכולה לטבול עימן כשהן שלמות ויפות (ולשיטת הרב עובדיה יוסף מעיקר הדין לא צריכה להסירן, אלא שטוב להחמיר).

ה. צפרני הרגלים

יש לקצוץ גם את צפרני הרגליים קודם הטבילה. בדיעבד, כתב הפתחי תשובה (ס"ק י) שאפילו לא היו נקיות, אינה צריכה לחזור ולטבול, שאין הדרך להקפיד על כך (ושגם אשה זו אינה מקפדת). כן פסק בשיעורי שבט הלוי (ד"ה צפרני, עמ' שכט), וכתב שהוא כן אפילו כשהולכות בגרביים שקופות. וכן כתב באבני שהם (עמ' תתעד, ושאפילו רק הגיעה לביתה. אבל בעודה במקווה, תקצוץ ותטבול). אמנם בהלכות נדה וטהרה (עמ' שיט) כתב שאם מלוכלכות בוודאות אין להקל. ובשם הגרי"ש אלישיב (שערי טבילה צב:) כתבו שאם הולכות ללא גרביים הרי הם מקפידות על צפרני הרגליים ודינם כצפרני הידיים לכל דבר. וכך פסק בטהרת הבית (ח"ג עמ' פט), ובאבני שהם (עמ' תתעח) מיקל בזה אפילו היה לכלוך שלא כנגד הבשר. ובספר ילקוט יוסף (עמ' תקכא) כתב שלפעמים נהפוך הוא, שדווקא אלו שהולכות ללא גרביים אינן מקפידות על זה כלל, ולכן **יש לברר המציאות** אם מקפידות, והכל תלוי לפי הקפדתה והרגילות בנשים כמותה. וכן בדרכי טהרה (עמ' 228) כתב שהכל תלוי בהקפדה. ובספר טהרה כהלכה (עמ' תסה) כתב על צפרני הרגליים שאם לא קצצה תשוב ותטבול, אך אם קשה לה ניתן להקל, ודווקא כשהן נקיות, אבל מלוכלכות מעכב אפילו בדיעבד, אפילו בלכלוך שכנגד הבשר.

למעשה, יש לקצוץ את צפרני הרגליים קודם הטבילה. בדיעבד שלא קצצה, כתבו הפוסקים שאינו מעכב, ויש שהקילו (שבט הלוי, הרב פנירי) אפילו שאינן נקיות (והרב פרקש ועוד החמירו). אשה שרגילה ללכת ללא גרביים, כתבו הגרי"ש אלישיב והרב עובדיה יוסף שצפרני הרגליים ולכלוכיהן חוצצות כצפרני הידיים, אך כל זה אם אכן מקפידות על נקיותן (הרב מרדכי אליהו, הרב יצחק יוסף), והכל תלוי לפי הקפדתה והרגילות בנשים כמותה.

י. תפילת "לשם יחוד" קודם הטבילה (לשון חכמים ב, כג, מהבן איש חי)

יש לאמרה מחוץ למקווה במקום שאין חשש להזכיר שם ה' ולהתפלל

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁקִּיַּמְתִּי מִצְוֹתֶיךָ בִּשְׁמִירַת יְמֵי נִדּוּת וְסָפַרְתִּי שִׁבְעָה נְקִיִּים. וְהִנֵּה עַתָּה אָנֹכִי מוּכָנָת וּמְזֻמֶּנֶת לְקַיֵּם מִצְוַת הַטְּבִילָה בַּמַּיִם הַכְּשֵׁרִים, כְּמִצְוָתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי. וְהִנֵּה אָנֹכִי מְקַיֶּמֶת מִצְוָה זוֹ לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, בְּיִחוּדָא שְׁלִים, בְּשֵׁם כָּל־יִשְׂרָאֵל, לְתַקֵּן שׁוֹרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ כִּוַּנְתִּי בְּכָל־הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן:

וּכְשֵׁם שֶׁאָנֹכִי מְטַהֶרֶת גּוּפִי מִן הַטֻּמְאָה בַּמַּיִם, כֵּן בְּרֹב רַחֲמֶיךָ וּבְרֹב חֲסָדֶיךָ תְּטַהֵר נַפְשִׁי מִכָּל טֻמְאָה וְזֻהֲמָא. וְקַיֵּם בָּנוּ מִקְרָא וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם. וְנֶאֱמַר מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יְהוָה:

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצְוַת שְׁמִירַת יְמֵי נִדּוּת, וּמִצְוַת סְפִירַת שִׁבְעָה יָמִים נְקִיִּים, וּמִצְוַת הַטָּהֳרָה וְהַטְּבִילָה בַּמַּיִם הַכְּשֵׁרִים, לְתַקֵּן אֶת כָּל פְּגָמֵינוּ, וּפְגָמֵי אָדָם וְחַוָּה, וְיִתְפָּרְדוּ כָּל הַסִּיגִים מִן הַקְּדֻשָּׁה, וְנִגַּהּ כָּאוֹר תִּהְיֶה אֶל מְקוֹם הַקֹּדֶשׁ:

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתִּתֵּן לִי וּלְאִישִׁי כֹּחַ, וִיכֹלֶת, וְעֵזֶר, וְסִיּוּעַ לַזִּוּוּג שֶׁלָּנוּ, וְנִזְכֶּה לִבָנִים צַדִּיקִים, חֲכָמִים וּנְבוֹנִים בַּתּוֹרָה: אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא, אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה נָּא: אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא, אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה נָּא: